

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Magisteruppsats

Hur skapas en journalist?

En biografisk studie på nyexaminerade journalister

Författare: Max Ankarvik
Handledare: Henrik Hultman
Examinator: Ola Agevall
Termin: HT 2014
Ämne: Sociologi
Nivå: Avancerad
Kurskod: 4SO408

Abstract

The study - Hur skapas en journalist? - examines why so many people choose to turn to the journalist profession when the conditions for a secure position on the labor market is poor. The study also highlights how recently graduated journalist perceives their temporary and insecure position on the labor market.

The study was performed through ten biographical interviews with recently graduated journalists. Via the interviews I examined what has formed the individuals to perceive journalism as a rational or pragmatic choice for a career. The study shows that journalists, who come from families with high cultural capital, have been shaped by a particular culture of education, which focuses on education as a step towards self-realization. The individuals have therefore taken career decisions among what they find developing. In the study, I found that the journalists have undergone two different types of life courses. There are the journalists who followed a more linear life course to the profession, and the ones who have undergone a more "crooked" life course. The linear life course is characterized by the fact that the individuals relatively early after high school started to study journalism. These individuals, who followed the linear life course, have had a more straight forward way to the occupation mainly because of their social network. They have, through their social network, had the journalistic profession placed on their horizon of action because they either have parents who are journalists or because they have worked with the profession at some point. Those individuals who have followed a crooked life course have not seen journalism as an obvious career choice, but the profession has progressively placed itself on their horizon of action because of past experiences. They have traveled, moved, worked and studied a variety of classes, mainly classes which focus on languages and creative writing, before they started to study journalism. These past experiences have formed the individuals to perceive journalism as a pragmatic or rational career choice.

I also find indications that the journalists who have undergone a more crooked life course find their insecure and temporary situation on the labor market less problematic than the ones who have followed a linear life course. I suggest that the journalists who have undergone a crooked life course have developed a higher tolerance towards a precarious and temporary situation on the labor market, their previous flexible life course have given rise to a higher tolerance of uncertainty. In other words, their past lives has partly formed them to want to become journalists, but also made them more suitable for a temporary labor market.

Nyckelord

Journalsiter, Nyexaminerade, Biografier, Livshistorier, Livslopp, Egenskapsöverensstämmelse, Kulturellt kapital, Habitus, Osäkerhetstolerans

Innehåll

1 Inledning (idé)	1
1.1 Problemformulering	2
1.2 Journalistbranschens förändring från 1989 till 2000-talet	3
2 Studieobjekt inom två forskningsfält	4
2.1 Tidigare forskning med fokus på den svenska journalistkåren	4
2.1.1 Anställningar och arbetsförhållanden	5
2.1.2 Journalisternas sociala bakgrund	7
2.1.3 Journalisternas professionella ideal	8
2.2 Tidigare forskning med fokus på studieval	10
2.2.1 Det individualiserade livsprojektet	11
2.2.2 Egenskapsöverensstämmelse	12
2.2.3 Karriärval ur ett sociologiskt perspektiv	14
2.2.4 Analysverktyg för karriärval	14
3 Metod och Teori	16
3.1 Livshistorier	17
3.2 Journalistbranschens komplexitet	18
3.3 Habitus och kapitaltyper	19
3.4 Summering av teoretiska och metodologiska begrepp	21
3.5 Empiriska frågor	22
3.5.1 Livslopp	22
3.5.2 Formningsprocess	23
3.5.3 Den upplevda situationen	24
3.5.4 Sammanfattning empiriska frågor	24
3.6 Urval	25
3.7 Genomförande	26
3.8 Etiska övervägande	28
4 Resultat och Analys	29
4.1 Presentation av intervjupersoner	29
4.2 Analys av familjernas kapital	35
4.3 Hur man talat om jobb och utbildning i hemmet	35
4.4 Vägen dit – Skolan och skrivandet	38
4.5 Resonemang vid valet av utbildning – Möjlighetsuppfattning vid brytpunkter	39
4.5.1 Brokiga livslopp	40
4.5.2 Linjära livslopp – från skolan till yrket	44
4.6 Föreställningar kring yrket	46
4.7 Den upplevda situationen	48
4.7.1 De något uppgivna	48
4.7.2 De något mer optimistiska	50
5 Huvudanalyser	53
5.1 Faktorer i en formnings- och slussprocess	53
5.2 Det brokiga livsloppet	54

5.3 Det linjära livsloppet _____	55
5.4 Den upplevda situationen – Osäkerhetstolerans _____	55
6 Diskussion _____	56
6.1 Den sociala snedrekryteringen – med fokus på intresse istället för trygghet ____	56
6.2 Den flexibla arbetsmarknaden och osäkerhetstolerans _____	58
Referenser _____	60
Bilagor _____	I
Bilaga A Intervjuguide _____	I

1 Inledning (idé)

Ursprunget till min idé är att jag har några bekanta som arbetar som journalister. De har svårt att få jobb och hoppar ofta från vikariat till vikariat. Min nyfikenhet på journalistyrket har således väckts av att jag undrar varför så många personer dras till branschen när de objektiva förutsättningarna verkar vara dåliga för en trygg position på arbetsmarknaden. Enligt ett flertal olika undersökningar av vilka utbildningar som ger arbete, framkommer att en av utbildningarna med absolut sämsta förutsättning för framtida arbete är journalistutbildningen. Det utbildas med andra ord fler journalister än vad som efterfrågas på arbetsmarknaden (SCB 2013, Högskoleverket 2008, SACO 2014). Enligt Journalistförbundet råder det ett överflöd på journalister och som journalist får man förvänta sig att det kommer vara ”tufft” att få jobb. På journalistförbundets hemsida sägs att i och med att det råder ett överflöd på journalister har det blivit allt vanligare att journalister enbart kan få så kallade otrygga anställningar. Det vill säga att många arbetsgivare använder sig av vikariat eller bemanningsföretag för att undgå LAS (lagen om anställningsskydd), vilket resulterar i att många journalister känner sig uppgivna då de inte kan planera sina privatliv (Journalistförbundet 2012). Stressforskning har även gjorts på individer som arbetar under otrygga anställningsförhållanden, och även i ett specifikt fall på frilansjournalister. I en studie över tyska frilansjournalister framgick även att dessa personer tenderar att uppleva en relativt hög grad av psykisk ohälsa. Forskarna kom fram till att frilansjournalisterna upplevde att deras ansträngningar inte motsvarade deras belöningar. Det vill säga att de arbetar mycket, men kände att de inte fick motsvarande tillbaka i form av belöningar och trygghet (Ertel et al 2005).

Utöver det faktum att det är svårt att få jobb som journalist och att de anställningar som är vanligt förekommande är av så kallad ”otrygg” karaktär ligger även antagningspoängen för att komma in på en journalistutbildning relativt högt, dock kan det variera något från utbildning till utbildning. Stockholms universitets journalistutbildning har ett intagningsnitt på 21,6 BI (gymnasiebetyg utan komplettering), vilket är något lägre än intagningen för läkare som ligger 22,2 BI. Dock tenderar läkarutbildningen att kräva högre poäng på högskoleprovet, 1,8, medan journalistutbildningen brukar ligga på 1,4 (studera.nu). Hur som helst kan vi konstatera att det krävs höga betyg för att komma in på en prestigefylld journalistutbildning. Andra högtröskelutbildningar, som till exempel psykolog eller läkare, leder i de flesta fall till

en säker- och välbetald plats på arbetsmarknaden. De objektiva förutsättningarna för en fördelaktig plats på arbetsmarknaden är således hög efter att genomfört en sådan utbildning. Men någon som väljer att läsa till journalist kan inte förvänta sig en särskilt höglöнад och säker anställning. Detta leder mig till frågan: Vilka faktorer får dessa individer att söka sig till journalistyrket?

1.1 Problemformulering

Problemställningen blir således: Varför söker sig så många personer till journalistyrket, då journalistyrket erbjuder relativt dåliga arbetsförhållanden?

Frågeställningar som kan tänkas hjälpa mig att söka svar på min problemformulering är följande:

- Vad har dessa personer för social bakgrund? (familjebakgrund etc.)
- Vad är det för omständigheter och erfarenheter som gjort att dessa personer sökt sig till journalistyrket?
- Vad hade dessa individer för föreställningar kring journalistyrket innan de sökte sig dit?

Sekundär frågeställning:

- Hur upplever de nyexaminerade journalisterna sin situation på arbetsmarknaden?

Med andra ord vill jag undersöka vilken typ av faktorer som får en individ att söka sig till journalistyrket. Frågeställningarna är baserade på ett etnosociologiskt perspektiv vilket jag kommer att redogöra för under metodstycket (Hultman 2013). Kortfattat baseras det etnosociologiska perspektivet på att man undersöker en specifik social positions betingelser, det vill säga de informella och formella regler och de strategier och handlingsmönster samt de ideal som råder inom denna "sociala värld" (ibid). I min studie undersöks snarare en situationskategori, nyexaminerade journalister, istället för en specifik social värld. Genom att använda mig av en biografisk metod, kommer jag att kunna redogöra för hur denna situationskategori befolkas (ibid). Några av frågeställningarna är även hämtade från tidigare studier som gjorts på ämnet Svenska journalister (Asp 2012 m.fl.), detta kommer jag att beskriva mer noggrant under teori- och metodkapitlet. Jag har valt att avgränsa min studie till att enbart undersöka relativt nyexaminerade journalister, detta motiverar jag under metodkapitlet. Utöver min huvudfrågeställning, beskriven ovan, kommer jag även att söka svar på en sekundär

frågeställning. Sekundärfrågeställningen har främst till syfte att fördjupa forskningen på den svenska journalistkåren, detta diskuterar jag mer djupgående i metodkapitlet.

I nästkommande stycke kommer jag att presentera en historisk skildring av mediabranschen. Jag kommer att lyfta fram de historiska händelser som resulterat i att arbetsmarknaden för journalister fått en så kallad otrygg karaktär.

1.2 Journalistbranschens förändring från 1989 till 2000-talet

Wiik (2010) beskriver det som att mediabranschen har genomgått stora förändringar sedan slutet av 1980-talet till 2000-talet. De största förändringarna för journalistkåren inträffade främst i slutet av 80-talet då det statliga monopolet på tv- och radiosändningar upphörde, vilket möjliggjorde för fler aktörer att röra sig in i mediabranschen. Under 80-talet tenderade även tidningarna att vara starkt förknippade med olika politiska partier. I samband med avmonopoliseringen bröt eller minskade majoriteten av tidningarna sina politiska kopplingar för att göra sig mer konkurrenslämpade, vilket krävdes då fler aktörer tog sig in i branschen. Resultatet av en kommersialisering av media blev att de ekonomiska och tidsmässiga kraven ökade. Journalisterna fick med andra ord en ökad press på sig, de skulle nu inte bara genomföra sina arbeten snabbare utan även billigare. Wiik beskriver det som att den ökade yrkesbördan påfrestat journalisternas mentala och fysiska hälsa. Fler förändringar har skett i mediabranschen, utöver de presenterade ovan, bland annat har det blivit mycket lättare för lekmän att dela med sig av nyheter via bland annat bloggar och sociala medier. Nya nätbaserade nyhetsportaler har blivit allt vanligare och journalisterna är inte längre de som är ”först på plats” för att dokumentera en händelse. Utvecklingen av ny teknik, så som mobiltelefoner med inbyggd kamera, har fått effekten att det oftast är en icke-journalist som först dokumenterar ett händelseförlopp. Uppkomsten av dessa nya informationsspridningssätt har förutspåtts vara ”döden” för den traditionella journalistiken. Journalister får med andra ord inte bara konkurrera med varandra (olika tidningar etc.) utan även med lekmän (icke utbildade journalister) med tillhåll på internet (Wiik 2010:11f). Den traditionella journalistiken, främst i tidnings- och tv-form, har drabbats av det allt hårdare medieklimatet. Flera tidningar i landet fick skära ner sina personalstyrkor med hundratals anställda under åren 2012 till 2013 (Anikina, Dobek-Ostrowska & Nygren 2013).

Utifrån beskrivningen ovan kan jag således dra slutsatsen att journalistbranschen mycket riktigt har genomgått en förändring, en förändring mot ett mer kommersiellt konkurrensutsatt arbetsklimat. Jag kommer att med hjälp av tidigare forskning söka klarhet i vilka individer som frivilligt söker sig till detta tuffa arbetsklimat. I nästkommande avsnitt kommer jag att redogöra för tidigare forskning i ämnet, det vill säga den svenska journalistkåren. Detta främst för att skapa mig en djupare insikt i hur arbetsmarknaden ser ut för den typiska svenska journalisten, men även för att hitta teoretiska begrepp för att kunna besvara min problemformulering; varför så många personer söker sig till journalistyrket när journalistyrket erbjuder relativt dåliga arbetsförhållanden?

2 Studieobjekt inom två forskningsfält

Mitt studieobjekt faller in under två olika typer av forskningsfält, dels forskning som gjorts på den svenska journalistkåren, men även under forskning som gjorts på yrkes-/studie- och karriärval. Detta för att jag kommer att undersöka en specifik yrkesgrupp, journalisterna. För att få en mer allmänbildande förståelse för journalisterna och även en indikator på vilka teoretiska begrepp som kan vara lämpliga för att söka svar på min problemformulering, kommer jag att redogöra för studier som gjorts på den svenska journalistkåren. De mer utbildningssociologiska studierna jag kommer att presentera har främst till syfte att lyfta fram empiriska kontraster, men även hjälpa mig att finna lämpliga teoretiska begrepp. Jag kommer att inleda med att presentera den tidigare forskningen som gjorts på den svenska journalistkåren.

2.1 Tidigare forskning med fokus på den svenska journalistkåren

Jag ska i detta kapitel inleda med att redogöra för några undersökningar som gjorts på den svenska journalistkåren. Majoriteten av undersökningarna som gjorts på den svenska journalistkåren baseras på ett empiriskt material hämtat från sex olika enkätundersökningar som riktats till svenska journalister. Enkätundersökningarna har genomförts 1989, 1995, 1999, 2005 och 2011. Den ena studien är Kennet Asps (m.fl.) undersökning *Svenska journalister* (2012). Asps studie fokuserar främst på vad det är för typ av individer som befolkar journalistyrket och vad de har för attityder och värderingar gentemot sig själva, men också mot samhället i stort och hur dessa olika aspekter har förändrats från 1989 till 2011. Denna studie kommer främst att användas som relevant bakgrundsinformation till vem den typiska journalisten är. En annan studie jag kommer att presentera, som baseras på samma empiriska underlag, är Wiiks studie

Journalism in Transition. The professional identity of Swedish journalists (2010). Denna studie behandlar främst hur journalisters ideal och professionella identitet har förändrats från 1989 till 2005. Det vill säga vad det är för olika ideal och handlingsstrategier som råder inom journalistbranschen. Utöver dessa två studier (Asp 2012 & Wiik 2010), kommer jag även att presentera ett flertal andra studier som gjorts på svenska journalister (Nygren, Edström m.fl.). Jag kommer att inleda presentationen av den tidigare forskningen med en redogörelse för vilka anställningsformer som är vanligast förekommande inom journalistbranschen.

2.1.1 Anställningar och arbetsförhållanden

Antalet fasta anställningar har ökat och de ”otrygga” tidsbegränsade anställningarna i form av vikariat med mera har minskat, enligt Asp (2012). Vilket kan framstå som något paradoxalt, om man utgår ifrån de arbetsmarknadsprognoser som gjorts av bland annat SCB och högskoleverket. Enligt dessa prognoser är journalistyrket överbefolkat, det vill säga att det utbildas fler journalister än vad som efterfrågas på arbetsmarknaden. Därmed kan man tycka att en ökning av fasta anställningarna är något motsägelsefullt. Edström beskriver att en del av förklaringen till denna paradox, är att bemanningsföretag har etablerat sig i mediebranschen. Bemanningsföretagen har på detta sätt givit journalister anställningar av olika slag, vilket resulterat i att de ”fasta” anställningarna har ökat (Asp 2012:22f). Bemanningsföretagen ses med kritiska ögon av Journalistförbundets fackliga tidning ”Journalisten”, som menar på att bemanningsföretagen främst gynnar företagen och missgynnar journalisterna när det kommer till trygghet (Journalisten 2011).

Utöver det faktum att de fasta anställningarna ökar i antal, så har även frilansjournalisterna ökat i mängd. Frilansjournalisterna motsvarar ungefär 15 procent av journalistkåren (Asp 2012:22). Edström och Ladendorf menar på att ökningen av frilansjournalister främst beror på ekonomiska nedskärningar inom journalistbranschen, vilket har lett till att många journalister mer eller mindre tvingats till att frilansa (Edström & Ladendorf 2012). Edström lyfter även fram ett mönster som visar på att ålder och fast anställning påverkar varandra. Ju äldre man är desto större sannolikhet är det att man har en fast anställning, man kan således tolka det som att de yngre journalisterna är de som främst har de ”otrygga” anställningarna (i Asp 2012:22f). Nygren beskriver även i *Polish, Russian and Swedish journalists* (2013) att enbart 49 procent av journalisterna under 35 år har någon form av fast anställning, medan 80

procent av journalisterna över 35 år har fast anställning (Anikina, Dobek-Ostrowska & Nygren 2013). Den arbetsmarknads analys som presenterats av bland annat Asp (2012), som visar på att de fasta anställningarna ska ha ökat, menar Nygren (2012), är något missvisande främst när det kommer till de nya journalisternas arbetsförhållanden.

Nedan kommer jag att beskriva en undersökning som mer specifikt inriktat sig på nyexaminerade journalister och deras arbetsförhållanden.

De nyexaminerade journalisterna

Nygren har i sin studie *Tillfällig och flexibel* (2012) undersökt hur arbetsmarknaden ser ut för nyutexaminerade journalister som läst vid Södertörns journalistutbildning. Undersökningen baseras på två enkätundersökningar som skickats ut till journalister två år respektive fem år efter avslutade studier. Undersökningen visar på att det enbart är 27 procent av journalisterna som två år efter avslutad studie har en fast anställning. Dock stiger antalet journalister med fast anställning till 60 procent fem år efter avslutad studie. Nygren drar slutsatsen att anställningsformerna för nyutbildade är betydligt mer osäkra än för journalister överlag. Ett antal av de nyutbildade har även valt att lämna journalistbranschen på grund av de osäkra anställningsförhållandena. Vanligast är att de journalister som lämnar branschen söker sig till PR och informationsjobb hos myndigheter och andra typer av organisationer, cirka 30 procent arbetar inom PR-sektorn fem år efter avslutad journalistutbildning. Nygren menar därmed att ökningen av antalet fastaanställningar fem år efter examen främst beror på att journalisterna söker sig till andra närbesläktade branscher där de har lättare att få en fast anställning. Nygren jämför även sitt resultat med liknande studier som gjorts på nyutexaminerade journalister ifrån Göteborgs universitet och kommer fram till att dessa nyutexaminerade journalister följer ungefär samma anställningsmönster som journalisterna ifrån Södertörns journalistutbildning. Nygren menar därmed att detta anställningsmönster förmodligen är generaliserbart för majoriteten av alla nyutexaminerade journalister som läst vid olika journalistutbildningar runt om i landet.

Sammanfattning - Anställningar och arbetsförhållanden

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att arbetsmarknaden överlag är tuffast för de nyutexaminerade journalisterna, då enbart 27 procent av de nyutexaminerade journalisterna hade någon form av fast anställning två år efter avslutad utbildning (Nygren 2012). Det stärks även av att många av de studier, som jag redogjorde för ovan,

lyfte fram att ålder och fast anställning har en positiv korrelation (Asp 2012 & Nygren 2013). Det vill säga att ju äldre man är, desto större chans är det att man har en fast anställning. En nyexaminerad journalist får förvänta sig en femårsperiod utan någon större möjlighet till en trygg anställning, efter fem år ökar dock möjligheten till fast anställning något. Dock så ökar de fasta anställningarna främst på grund av att de nya journalisterna söker sig till andra närbesläktade branscher så som information och PR. Detta understryker att det finns ett överflöd av journalister på arbetsmarknaden. I nästkommande stycke kommer jag att redogöra för de demografiska variabler som tenderar till att utmärka en ”typisk” svensk journalist, detta för att få en insikt i vad det är för typ av person som frivilligt söker sig till dessa till synes dåliga arbetsförhållanden.

2.1.2 Journalisternas sociala bakgrund

Djerf-Pierre beskriver i *Svenska journalister* (2012) att journalistkåren består av ungefär hälften män och hälften kvinnor. En tredjedel av alla journalister är under 39 år och knappt en femtedel är över 60 år. Den åldersgrupp som är något överrepresenterad är ålderskategorin 30 till 39 år, jämfört med den svenska befolkningen överlag. Nästan alla journalister är födda i Sverige och kommer från familjer med svenskt ursprung. Journalisterna är även förhållandevis homogena när det kommer till familjebakgrund, majoriteten kommer ifrån akademiker- och högre tjänstemannafamiljer. Men det finns även - ungefär en tredjedel - som kommer från arbetarklassförhållanden. Medelklassen är jämfört med den svenska befolkningen överrepresenterad i journalistkåren (i Asp 2012:16ff). Wiik beskriver det som att den genomsnittliga journalisten kommer från en familj med högt kulturellt kapital, dock behöver familjen inte nödvändigtvis ha ett högt ekonomiskt kapital (Wiik 2010). En större majoritet av journalisterna (95 %) är uppvuxna i någon av Sveriges städer, främst Malmö, Göteborg och Stockholm. Den största skillnaden i journalistkåren mellan år 1989 och 2011 är att antalet kvinnor i yrket har ökat markant, men även antalet äldre journalister (Asp 2012:16ff).

Djerf-Pierre (i Asp 2012) lyfter fram överrepresentationen av journalister med medelklassbakgrund som något problematiskt, detta med tanke på att journalisterna besitter en tämligen stor maktposition i samhället. Makten består i att journalister kan påverka den allmänna opinionen när det kommer till politiska beslut med mera. Denna makt bör därmed följa en demokratisk modell i form av social representation. Det vill säga att journalisterna ska representera de olika sociala positioner som finns i samhället i andel (procentuell mängd). Med andra ord: har till exempel 15 procent av Sveriges

befolkning invandrarbakgrund så ska 15 procent av journalisterna ha invandrarbakgrund. Detta för att alla samhällets röster ska bli hörda, och på detta sätt ha samma möjlighet att påverka den allmänna opinionen (ibid:15).

Sammanfattning – Journalisternas sociala bakgrund

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att journalister främst kommer ifrån Svenska akademiker- och högre tjänstemannafamiljer. Nästan alla är födda i någon av Sveriges större städer. Ålderskategorierna varierar, men åldersgruppen 30 till 39 år är något överrepresenterad. Antalet kvinnor har ökat, förmodligen främst bland kategorin yngre journalister, då antalet äldre journalister även har ökat. Något som bör noteras är att de tidigare studierna inte direkt ger någon förklaring till varför journalisterna tendera till att komma från relativt homogena bakgrundsförhållanden.

Genom min studie kommer jag möjligen att kunna fördjupa förståelsen för varför en stor del av journalisterna kommer från relativt homogena bakgrundsförhållanden, då jag vill undersöka vilka faktorer som får en individ att söka sig till journalistyrket. I de tidigare studierna som gjorts på svenska journalister besvarar de aldrig denna fråga. Det spekuleras kring att journalistyrket betraktas som ett kunskapsyrke med hög social status, vilket attraherar en viss typ av individer. Dock får man ingen vidare klarhet i varför individen valt journalistyrket då de har möjlighet att söka sig till andra högstatus-/kunskapsyrken som dessutom erbjuder bättre arbetsförhållanden. Via livshistorier förväntas jag kunna undersöka, på mikro nivå, hur denna relativt homogena grupp, journalisterna, reproduceras.

I nästkommande stycke kommer jag att presentera undersökningar som gjorts på svenska journalisters professionella ideal och hur de har förändrats i samband med förändringar i det mediala klimatet. Detta för att få en större insikt i vilka typer av ideal och föreställningar som råder inom journalistkåren. Jag kommer även att inleda med att beskriva hur journalisterna ser på sitt arbete och även varför många valt att söka sig till yrket.

2.1.3 Journalisternas professionella ideal

Majoriteten av alla journalister uppger att de känner en stolthet över sin yrkestitel och flertalet anger även att de ser sitt jobb som sitt "livsprojekt". Journalisterna uppger även att lönen inte är av avgörande betydelse för deras arbetsmotivation. Flertalet uppger att

det främst var på grund av professionella ideal, frihet och möjlighet till personlig utveckling som de sökt sig till journalistyrket (Anikina, Dobek-Ostrowska & Nygren 2013:157).

Wiik undersöker i sin studie *Journalism in Transition. The professional identity of Swedish journalists* (2010) hur journalisternas yrkesideal har förändrats från 1989 till 2005. Wiik beskriver det som att mediabranschen genomgått stora förändringar sedan slutet av 1980-talet till 2000-talet (se Inledning), förändringarna måste därmed ha påverkat journalisternas yrkesideal. Wiik menar att externa faktorer i form av ideologiska och tekniska förändringar omformat journalisternas arbetsförhållanden och måste därmed även ha påverkat journalisternas yrkesidentitet. Ett annat arbete som undersökt samma fenomen är Nygrens bidrag till *Journalists in Three media systems* (2013), jag kommer därmed även presentera delar ur denna undersökning.

Wiik (2010) men även Nygren (2013) beskriver hur journalisterna under 90-talet strävat efter att uppnå professionell status genom att bland annat skapa akademiska journalistutbildningar, organiserat sig i fackförbund och utvecklat särskilda etiska och ideologiska riktlinjer. De etiska och ideologiska riktlinjerna går främst ut på att journalisterna ska utföra sitt arbete objektivt, granskande, oberoende (autonomt) av yttre påtryckningar och för allmänhetens bästa (public service). Wiik menar att journalisternas strävan efter professionell status främst är ett försök till att uppnå legitimitet vilket är ett måste för att de ska kunna utföra sitt arbete (Wiik 2010:202).

Wiiks slutsatser blir att journalisterna slits mellan olika ideal; dels det organisatoriska idealet som syftar på att journalistiken som bedrivs i organisationen ska leda till ekonomisk vinning, men även det professionella idealet som menar på att journalistiken bland annat ska vara granskande, förklarande och public service-inriktad. Det organisatoriska idealet tenderar dock att få övertag, vilket leder till att journalisterna blir mer objektiva och främst inriktar sig på att nå ut till en så stor publik som möjligt. Dock är yrkesideologin fortfarande av betydelse, då den är viktig för att skapa legitimitet. Saknar journalisterna legitimitet så kan tidningarna inte sälja några exemplar. Wiik understryker dock att yrkesideologin främst fungerar som en form av legitimeringsstrategi och behöver nödvändigtvis inte efterföljas i praktiken. Wiik menar således att journalisterna slits mellan två olika logiker, dels den professionella och den

markandsmässiga logiken där den sistnämnda tenderar till att få övertag (Wiik 2010:207ff). Wiiks slutsats, menar Nygren, är ett tecken på att journalistyrket genomgår en så kallad avprofessionalisering. Med avprofessionalisering menar Nygren att de kommersiella intressena får allt för stort inflytande över journalisternas arbete. Istället för att följa professionella journalistiska värderingar tenderar journalisterna att följa marknadens spelregler. Andra tecken på avprofessionaliseringen, menar Nygren, är att journalistkåren som grupp blir mer heterogen och att arbetsuppgifterna blir allt mer mångsidiga. Fler journalister söker sig till PR-jobb, vilket suddar ut den professionella samhörigheten, journalister identifierar sig inte med sitt yrke i lika hög grad som tidigare, detta gäller främst för de något yngre journalisterna menar Nygren (Anikina et al 2013:161f).

Då min studie har som mål att förklara vilka faktorer som får en individ att söka sig till journalistyrket kommer jag inkludera begreppet ideal, hämtat ifrån de ovan nämnda studierna. I nästkommande del kommer jag att presentera tidigare forskning som främst gjorts på studie-/yrkes- och karriärsval. Detta för att det krävs att individen tar ett beslut att bli journalist, genom att mer djupgående undersöka den forskning som gjorts på utbildnings- och yrkesval, kommer min förståelse för vilka faktorer som får en individ att besluta sig att bli journalist att öka. På detta sätt kommer jag även att kunna lokalisera lämpliga teoretiska begrepp som jag kan använda för att söka svar på i min problemformulering.

2.2 Tidigare forskning med fokus på studieval

Den tidigare genomgången av forskning som gjorts på den svenska journalistkåren har främst hjälpt mig att få en förståelse för vilka individer som tenderar att befolka denna sociala position samt hur deras rådande arbetsförhållanden tenderar att uttrycka sig. I nästkommande del kommer jag att lyfta fram studier som gjorts på utbildnings- och yrkesval. Som jag beskrev tidigare så är journalistyrket präglad av en viss social snedrekrytering, det vill säga att journalisterna kommer från relativt homogena bakgrundsförhållanden, överlag medelklassfamiljer med någorlunda högt kulturellt kapital. Genom att fördjupa mig i studier som främst syftar till att förklara de beslutsmekanismer som är kopplade till yrkes- och studieval, kommer jag att kunna få en ökad förståelse för vad som kan vara en bakomliggande orsak till den sociala snedrekryteringen, men även vad som för en individ mot yrket.

2.2.1 Det individualiserade livsprojektet

Studier har tidigare gjorts på ungdomar och vad de har för olika livsprojekt, och vad det i sin tur har för betydelse för yrkesvalet. Livsprojekt kan beskrivas som en individs livsmål, det vill säga vad de har för föreställningar kring hur man uppnår ett bra liv. Via en omfattande enkätundersökning som skickades ut till ungdomar i 20-årsåldern har forskare (se Jonsson 1999) kunnat kartlägga tre olika typer av livsprojekt. Det första livsprojektet kallas för *socialt orienterat livsprojekt*. Det innebär att individen eftersträvar att uppnå socialt orienterade mål, så som att ta hand om familjen eller att förbättra världen. Det andra livsprojektet som presenteras är det *traditionella livsprojektet* som innebär att man eftersträvar att uppnå en ekonomiskt stabil situation eller andra mer materiella mål, som till exempel ett fint hus. Det tredje livsprojektet kategoriseras som det *individualiserade livsprojektet*, och innebär att individen eftersträvar att bland annat utveckla sina talanger, men även en viss social status. I studien framgår att man kan se ett tydligt mönster som visar på att ungdomar med olika livsprojekt har olika föreställningar kring vad de vill jobba med i framtiden. De som vill uppnå ett mer traditionellt livsprojekt tenderar till att vara mer intresserade av att arbeta inom produktion, hantverk, administration, service med mera. Medan individer som har mer av ett socialt orienterat livsprojekt tenderar till att ha intresse för att jobba inom vården eller med pedagogik. De individer som värdesätter ett individuellt livsprojekt tenderar till att vilja jobba med media, kultur eller konst. Enligt en jämförande studie går det att uttyda att länder med ett välutvecklat välfärdssystem tenderar till att ha ett mycket högre antal individer som eftersträvar att uppnå ett individualiserat livsprojekt. I länder med mindre utvecklade välfärdssystem tenderar de sociala och traditionella livsprojekten att dominera (Fransson 2004:65). Enligt denna studie är det främst unga kvinnor från välbärgade familjer som eftersträvar detta individuella livsprojekt. Författaren menar att det enbart är en viss typ av individer som tar sig an en sådan livsbana, personer som har en trygg materiell och social grund att stå på. För individer utan dessa resurser blir dessa tillfälliga och flexibla arbetsförhållanden oftast psykiskt tärande (Jonsson i Hagström 1999:85f).

Utifrån denna studie kan vi således tänka oss att journalisterna är individer med individualiserade livsprojekt. Personer som vill uppnå ett individualiserat livsprojekt tenderar att eftersträva att arbeta med konst, media eller kultur. Detta understryks även av att majoriteten av journalisterna angivit att de sökt sig till yrket på grund av möjlighet till personlig utveckling och social status (de har angivit att de känner en

stolthet över sin yrkestitel)(Asp 2012). Begreppet individuellt livsprojekt kan möjligen hjälpa mig att förstå de värderingar och de uppfattningar som journalisterna är bärare av. I nästa stycke kommer jag att presentera en studie vilken kan hjälpa mig förklara hur en individ väljer utbildning.

2.2.2 Egenskapsöverensstämmelse

Det har gjorts flera olika utbildningssociologiska undersökningar med fokus på Linnéuniversitet i Växjö. Studierna har främst undersökt vad det är för typ av studenter som befolkar de olika utbildningarna och vad de har för motiv med sina studier. Utbildningsprogram som undersöks är bland annat socionom-, lärar-, polis- och CSM- (Coaching och Sport Management) utbildningen. Då jag vill undersöka vad det är för faktorer som får en person att söka sig till journalistyrket kommer jag att lyfta fram de delar i undersökningarna som belyser vilka och varför de valt att läsa en specifik utbildning. På detta sätt förväntas jag finna intressanta empiriska kontraster men även möjliga teoretiska begrepp som ämnar hjälpa mig söka svar på min problemformulering. I denna del kommer jag att främst presentera undersökningar som gjorts i samband med två antologier, Olofssons & Peterssons: *Med sikte på profession: Akademiska yrkesutbildningar vid ett nytt universitet* (2011) och Fasth & Olofssons: *Studenterna och deras utbildningar vid ett nytt universitet* (2013).

Det som framgår av de olika arbetena (se Olofsson & Petersson 2011, Fasth & Olofsson 2013) som gjorts på de olika utbildningsgrenarna, är att studenterna som befolkar de olika utbildningarna kommer från relativt homogena bakgrundsförhållanden och tenderar att ha lika syften med sina utbildningsval. Majoriteten av de mer yrkespraktiska utbildningarna, som socionom- och polisutbildningen, tenderar att vara befolkade av individer från arbetar- eller lägre medelklassfamiljer. Medan de mer diffusa utbildningarna ur ett rent yrkesperspektiv, så som CSM, tenderar att vara befolkad av individer från medelklassfamiljer (Wågman i Olofsson & Petersson 2011:156). Eriksson (2009) lyfter fram i en rapport, som gjorts angående studenter på Linnéuniversitetet, där man kan se ett tydligt mönster som visar på att de elever som kommer från medelklassfamiljer i större utsträckning söker utbildning utefter intresse. Medan elever ifrån arbetarklassfamiljer främst söker sig till utbildningar för att de vill garantera sig ett framtida yrke (ibid). De individer som valt att läsa CSM, har främst gjort detta på grund av intresse, de har med andra ord inte valt utbildning utefter vad som ger arbete. CSM-studenterna brukar även komma från mer studievana familjer. Johnsson menar på att en

del av förklaringen till dessa sociala skillnader i utbildningarna ligger i att CSM-studenterna är yngre och därmed inte har någon familj att tänka på, medan till exempel socionomerna oftast börjar plugga i ett senare skeende i livet och därmed behöver en garanterad avkastning i form av ett säkert jobb (Johnsson i Olofsson & Petersson 2011:119f).

Wågman beskriver det som att studenterna väljer utbildning och att utbildningen väljer studenterna. Studenterna väljer utbildning efter den framtid de föreställer sig och som känns rimlig (i Olofsson & Petersson 2011:156). Som en summering för hur man ska förstå sig på individers utbildningsval, beskriver Olofsson att individer tenderar till att välja utbildning utefter en bedömning av sina egenskaper. Olofsson benämner det som att en framtida elev väljer utbildningen utefter en ”egenskapsöverensstämmelse”. De utgår således från vilka egenskaper de har för att sedan söka sig till ett yrke som innefattar eller kräver dessa egenskaper. Olofsson beskriver att egenskapsöverensstämmelse är en viktig del i en selektionsmekanism, alltså hur man ska förstå utbildningsval (ibid:243f).

Journalistutbildningen eller -yrket blir något svårkategoriserat, då utbildningen dels är riktad mot ett specifikt yrke, men samtidigt inte garanterar en säker plats på arbetsmarknaden. Som det framgår ur de tidigare studierna på utbildningsval, tenderar individer som söker sig till mer yrkespraktiska utbildningar främst att göra det på grund av att de vill ha en trygg position på arbetsmarknaden, detta kan således inte vara fallet för journalisterna. Journalisterna följer mer ett utbildningsvalsmönster som går att likna vid de som valt att läsa CSM eller bredare samhällsutbildningar vilka leder personerna mot en något mer diffus och osäker plats på arbetsmarknaden. Löfqvist menar att dessa individer tenderar att utmärkas av att de främst gjort ett utbildningsval utifrån intresse, och mer sett på framtida arbete som något man ”hamnar i” (Löfqvist i Fasth & Olofsson 2013:199). Man kan således tänka att journalisterna också tillhör intressesläktet när det kommer till val av utbildning, trots att det är en yrkesspecifik utbildning. Då de som valt att läsa en yrkesspecifik utbildning främst valt efter trygghet på arbetsmarknaden, och sedan försökt välja ett yrke som passar deras personliga egenskaper, kan man tänka sig att journalisterna gjort det motsatta. De har valt utbildning efter sina intressen för att sedan försöka göra ett yrke av det.

Utifrån redogörelsen ovan kommer jag därmed att inkludera begreppet egenskapsöverensstämmelse för att söka svar på min problemformulering. Jag kommer att förtydliga hur detta begrepp kommer att användas under teori- och metodkapitlet. Jag kommer även att förutsätta att journalisterna valt utbildning efter intresse i stället för arbetsmarknadstrygghet. Via min undersökning kommer jag även att kunna ge en djupare förståelse för varför personer från medelklassfamiljer i större grad väljer utbildning efter intresse istället för en säker plats på arbetsmarknaden. För att få en bättre insikt i individers yrkes- och studieval kommer jag i nästa del presentera studier som gjorts på ungdomars karriärbeslut.

2.2.3 Karriärval ur ett sociologiskt perspektiv

Gustafsson beskriver det som att det har blivit allt svårare för individer att göra yrkesval i dagens samhälle. Dagens unga förväntas att välja ett yrke som de dels kan försörja sig på, men som de även tycker är intressant och utvecklande. Detta har resulterat i ett ökat matchningsproblem på arbetsmarknaden, det vill säga att vissa yrkeskategorier blir överbefolkade, medan andra blir underbefolkade (Gustafsson i Hagström 1999:14f). Ett flertal olika forskare har försökt förklara hur människors beslutsprocess är konstruerad när det kommer till val av yrke. Psykologer betonar att det är det individualistiska som är avgörande, medan vissa sociologer hävdar att det främst är strukturella mekanismer som avgör möjligheterna på arbetsmarknaden (Fransson 2004:18f). Hodkinson menar dock att ingen av dessa teorier fullt ut kan förklara en individs yrkes- eller karriärval, då han i en studie han genomförde på ungdomars karriärval snarare fann att förklaringen var ett mellanting mellan de två olika teoretiska utgångspunkterna. Nedan kommer jag att redogöra för Hodkinsons teori om karriärval.

2.2.4 Analysverktyg för karriärval

Hodkinson beskriver i *Careership: a sociological theory of career decision making* (1997) att man enbart kan förstå sig på individers yrkes- eller karriärval via deras livshistorier. Han beskriver det i sina undersökningar om karriärval att det framkommit att individer främst tar beslut efter pragmatiska och rationella principer. Dock är besluten pragmatiskt rationella i sin kontext. Individerna blir påverkade av sin omgivning (social, ekonomisk och kulturell) och sina tidigare erfarenheter. Hodkinson benämner det som att individen ofta tar beslut baserade på olika brytpunkter och rutiner i sin livshistoria. En brytpunkt beskriver han som, när en individs habitus (för en mer djupgående beskrivning av habitus se metod och teori delen) kommer i förändring. En

individ kan hamna i en brytpunkt på tre olika vis: 1.) Strukturellt, det vill säga att brytpunkten är förbestämd, till exempel har en utbildning en förbestämd längd, när utbildningen tar slut hamnar individen vid en strukturell brytpunkt. 2.) Självvalt, på grund av personliga händelser och 3.) Tvingat, individen får till exempel sparken. Vid en brytpunkt blir individen tvungen att ta ett beslut. Besluten baseras på individens möjlighetsuppfattning (Horizon of Action). Möjlighetsuppfattningen individen bär på är dels subjektiv, men även objektiv. Den är subjektiv i det avseendet att individen har en föreställning kring vilka alternativ som känns rimliga och objektiv i det hänseende att de subjektiva föreställningar baseras på de alternativ som existerar i samhället. Den subjektiva uppfattningen påverkas av individens nuvarande men även dåvarande kulturella och sociala kontext. Den sociala kontexten påverkar individens identitetsskapande, som är en avgörande del när det kommer till den subjektiva uppfattningen av möjliga val. Kortfattat kan man beskriva det som att individens möjlighetsuppfattning, är det som individen kan "se" som en möjlighet, och det individen kan "se", beror på individens habitus och de rådande strukturella förutsättningarna. Individerna tar därefter pragmatiskt rationella beslut utefter sin möjlighetsuppfattning. Hodkinson beskriver detta med sina egna ord som att:

The young people we followed made decisions that were strongly influenced by their personal dispositions, which in turn were part of their life histories and located in the social, economic and cultural context in which they, their families and friends lived. We found Bourdieu's (1977, 1993; Bourdieu & Wacquant, 1992) notion of habitus, a socially grounded portfolio of dispositions to life, useful. Decisions were made through these dispositions, and were partly tacit or intuitive and partly discursive, partly rational and, above all they were pragmatic, making use of information, advice and opportunities perceived to be available and relevant at the time. These pragmatically rational decisions were bounded by the person's horizons for action. These are made up of an inseparable combination of educational and labour market opportunities and the person's perceptions of what was available and/or suitable. The process of deciding and the decision itself were an integral part of a person's evolving habitus. (Hodkinson 1998)

Sammanfattningsvis kommer jag att använda mig av Hodkinsons (1997 & 1998) teori när det kommer till att förklara den beslutsprocess journalisterna har genomgått för att hamna på sin rådande sociala position. Jag kommer att använda begreppet möjlighetsuppfattning, för att få klarhet i hur de uppfattat sitt beslut att söka sig till journalistbranschen. Jag kommer även att se till personens livshistoria för att få en klarare uppfattning kring varför individen har den möjlighetsuppfattning den har. Jag

kommer således att utgå ifrån att individerna agerar pragmatiskt rationellt utifrån deras möjlighetsuppfattning. Jag kommer även att använda mig av begreppet brytpunkt, för att lokalisera när beslutet har tagits och hur de rationaliserat sitt beslut.

Hodkinson beskriver även hur den franske sociologen Bourdieus teoretiska begrepp, habitus, hjälpt honom att förklara individers karriärval. Jag kommer därmed att göra en kortfattad beskrivning av begreppet habitus under metod och teori delen. Ett annat teoretiskt begrepp, av Bourdieu, som använts för att beskriva journalisternas sociala bakgrund är: kulturellt kapital (Wiik 2010). Jag kommer således även att introducera Bourdieus kapitaltyper under detta stycke. Mer om detta i metod- och teoridelen.

3 Metod och Teori

Tidigare har jag redogjort för ett antal undersökningar som gjorts på den svenska journalistkåren, men även studier av mer utbildningssociologisk karaktär. Genomgången av den tidigare forskningen har främst hjälpt mig få en djupare förståelse för journalisterna och deras rådande arbetsförhållanden. De tidigare undersökningarna har även hjälpt mig att hitta lämpliga teoretiska begrepp att rikta min undersökning mot. Dock har jag inte kunnat redogöra för vad det är som får en person att söka sig till journalistyrket, vilket understrycker min studies relevans. Jag har redogjort för att majoriteten kommer från familjer med högt kulturellt kapital, som även skulle kunna kategoriseras som medelklass. Flertalet uppger även att de sökt sig till yrket på grund av professionella ideal, frihet och möjlighet till personlig utveckling. Majoriteten uppger även att de känner en stolthet över sin yrkestitel. Man skulle således kunna tolka det som att flertalet sökt sig till yrket på grund av social status.

Detta förklarar dock inte varför de inte sökt sig till ett yrke med liknande status fast med bättre arbetsförhållanden. Som regel får en nyutexaminerad journalist hoppa från olika typer av tillfälliga anställningar i ungefär fem år, innan de till slut får en fast anställning eller söker sig till en annan yrkesbransch, vanligtvis PR eller information. För att kunna förklara detta fenomen kommer jag att angripa studieobjektet, svenska journalister, med en annan tidigare obeprövad metodologisk och teoretisk utgångspunkt (när det kommer till att undersöka journalister) - livshistorier. Metoden har dock använts för att undersöka andra yrkesgrupper, som bland annat den traditionella franska bagarbranschen (se Bertaux 1981), men även för att undersöka den svenska

pizzabranschen (se Hultman 2013). Hodkinson (1998) menar även att livshistorier är det enda tillvägagångssättet för att förstå sig på en persons karriärval och den beslutsprocess han eller hon genomgår. Jag kommer därmed att använda mig av livshistorier för att angripa mitt studieobjekt. Jag kommer i nästkommande del att beskriva metodologiskt och teoretiskt hur man använder sig av livshistoriemetodiken.

3.1 Livshistorier

Jag kommer att inleda med att presentera konceptet med livshistorier, dels hur man rent metodologiskt utför en livshistorieundersökning men även hur man, med hjälp av livshistorier, närmar sig ett studieobjekt teoretiskt.

Det jag vill undersöka i min studie är varför vissa personer söker sig till journalistyrket, trots yrkets tillsynes dåliga arbetsförhållanden. Med andra ord vill jag undersöka hur journalistyrket "befolkas". Bertaux (1983) menar att man via livshistorier eller med andra ord biografier, kan få insikt i hur en viss social position befolkas. En social position kan vara en viss yrkesgrupp, som i Bertaux fall bagare eller i Hultmans studie pizzabagare. Genom att studera de personers livshistorier, som befinner sig på samma sociala position, får man således insikt i hur en specifik social position eller som i mitt fall en situationskategori befolkas. Hultman (2013) uttrycker det som att man kartlägger de "slussprocesser" som fört en person till sin rådande sociala värld. En social värld beskriver Hultman som ett socialt sammanhang vilken kan utgöras av en specifik yrkesgrupp, i mitt fall journalister. Denna sociala värld består av såväl formella, som informella regler, och karaktäriseras av olika inträdeströsklar för att få behörighet till gruppen. Inom gruppen följs vissa specifika handlingsmönster och strategier. Genom att kartlägga en viss grupp biografier eller livsbanor får man således insikt i hur en sådan social värld befolkas (Hultman 2013:37f). Bertaux menar att nyckeln till att förstå hur en viss social position befolkas är att undersöka hur befolkningen har agerat för att slussas till positionen. Genom att kartlägga de handlingar som fört individen till sin sociala värld, kan man få insikt i vilka sociala strukturer som "skapar" en viss social position. Bertaux menar att de personer som befinner sig på samma sociala position, i stor utsträckning delar liknande livslopp. Personerna har således genomgått en liknande process för att placeras på sin rådande position (Bertaux 1981a & Bertaux-Wiame 1981b).

Det jag således vill undersöka är de slussprocesser som fört individerna till journalistyrket. Mer specifikt vill jag undersöka den slussprocess som fört individerna till situationskategorin: nyexaminerade journalister. Jag kommer därmed inte att undersöka hur en specifik social position eller social värld befolkas, utan hur en situationskategori befolkas. Det som skiljer en situationskategori från en social position eller social värld är att situationskategorin, nyexaminerade journalsiter, innefattar enbart ett skikt av journalisterna och därmed inte hela denna sociala värld.

3.2 Journalistbranschens komplexitet

Journalistyrket är betydligt mer komplext än bagaryrket eller pizzabranschen på många olika sätt. Till exempel lär man sig inte yrket via lärlingsplats, utan man kan lära sig yrket via ett flertal olika universitet och högskolor runt om i landet. Dessutom krävs det inte någon formell utbildning för att få bedriva journalistik, detta för att monopolisering av journalistik skulle inskränka yttrandefriheten. Dock innehar hela 83 procent av den svenska journalistkåren någon form av högre utbildning, en ökning med 12 procent från 1989 (Asp 2012:24). Det finns även ett flertal olika arbetsgivare för en journalist och det journalistiska arbetet kan se väsentligt annorlunda ut från person till person. Vissa journalister jobbar främst med sådana uppgifter som inte brukar kategoriseras som journalistik, så som webdesign och redigering. Många utbildade journalister tenderar även att söka sig till andra branscher så som PR- och informatörssektorn (Nygren 2012).

Sammanfattningsvis är journalistbranschen komplex i det hänseendet att yrket både befolkas av utbildade och outbildade individer. Utbildningarna varierar dessutom i sina utformningar och går under många olika titlar. Ytterligare en aspekt som bidrar till komplexiteten är att många utbildade journalister inte arbetar med journalistik utan väljer att arbeta med PR eller andra närbesläktade yrken. Dock menar jag att samtliga journalister, särskilt de nyutexaminerade, bär på en gemensam nämnare, nämligen att samtliga frivilligt sökt sig till ett yrke med dåliga förutsättningar för framtida arbete och/eller en trygg inkomst. Möjligen finns det ett antal olika generella slussprocesser som fört dem till sin rådande situationskategori. Hultman visar i sin studie *Liv och arbete i pizzabranschen* (2013) att vägarna in i pizzabranschen kunde se annorlunda ut för de olika pizzabagarna. Vissa personer ”hamnade” i pizzabranschen på grund av sitt sociala nätverk, andra ”valde” att söka sig till pizzabranschen medan andra mer eller mindre blev tvingade in i branschen (Hultman 2013:189f). Kortfattat kartlade Hultman

tre olika generella slussprocesser. Möjligen finns det olika typer av slussprocesser när det kommer till journalisterna? Jag menar dock att detta inte behöver vara en nackdel, detta blir i så fall en empirisk upptäckt. Eller så kommer jag helt enkelt att finna mönster som indikerar på att samtliga individer har något gemensamt i sina biografier.

Sammanfattningsvis menar jag att valet av livshistorier eller det etnosociologiska perspektivet, är det mest lämpliga tillvägagångssättet för att söka svar på min problemformulering. Via de mer kvantitativt inriktade undersökningarna gick det inte att få en direkt förklaring till vad det är för faktorer som får en person att söka sig till journalistyrket (se tidigare forskning). Dock fick jag via dessa undersökningar en indikator på vilka demografiska variabler som är av betydelse. Bland annat att personer som kommer från familjer med högt kulturellt kapital tenderar att söka sig till yrket på grund av personlig utveckling med mera. Detta lämnar dock en lucka i forskningen värd att undersökas djupare, d v s vad är det som får individer från familjer med högt kulturellt kapital att söka sig till ett yrke som möjligen har en hög social status, men dåliga förutsättningar för framtida arbetet och trygg inkomst. Jag menar därmed att dem individer, journalisterna, måste ha genomgått en formningsprocess som gjort dessa individer mer villiga till att söka sig till dessa möjligen statusfyllda men otrygga arbetsförhållanden. Det är således dessa formningsprocesser jag ämnar kartlägga med hjälp av det etnosociologiska tillvägagångssättet.

Nedan kommer jag att i korta drag redogöra för begreppet kulturellt kapital, men även begreppet habitus. Detta för att dessa två begrepp är starkt sammankopplade. Begreppet kulturellt kapital blir viktigt att definiera därför att tidigare undersökningar av den svenska journalistkåren lyfter fram att journalisterna i stora drag kommer från familjer med högt kulturellt kapital. Därmed måste jag ha en definition av begreppet för att kunna bedöma huruvida mina respondenter är representativa för populationen. Begreppet habitus kommer att presenteras för att Hodkinson menar att detta begrepp är väsentligt för att förstå sig på människors karriärval.

3.3 Habitus och kapitaltyper

Habitus kan man i korta drag beskriva som ett system av dispositioner, eller fallenheter som en individ bär på. Dessa dispositioner förser individen med olika strategier för hur man ska hantera den sociala värld man befinner sig i. Det vill säga hur man tänker och

agerar med mera. De fallenheter som en individ bär på är en produkt av individens tidigare erfarenheter. Dessa erfarenheter är av social karaktär och kan bero på uppväxtförhållanden, det vill säga vilken familj man vuxit upp i och hur man blivit uppfostrad med mera. Med andra ord påverkar individens tidigare sociala erfarenheter personens nuvarande föreställningar och praktiker (Broady 1991:228). Som exempel på hur habitus påverkar individens handlingar kan man konstatera att barn till akademiker tendera att bli akademiker. Individer tendera att återskapa den sociala värld de känner igen vilket är en effekt av individens habitus. Habitus kan ta olika form beroende på en persons nedärvda kapitaltillgångar. Det vill säga att en individs habitus formas dels av kapitalvolymen men även av kapitalsammansättningen som nedärvs, till exempel kan en individs habitus bestå av en hög volym ekonomiskt kapital och en låg nivå kulturellt kapital eller det motsatta. Det finns således ett flertal olika kombinationer av nedärvda kapitaltillgångar som formar en rad olika typer av habitus. (ibid:230). Nedan kommer jag att redogöra för de olika kapitaltillgångarna.

Bourdieu lyfter fram fyra olika typer av kapitalformer som en individ kan vara bärare av. Dessa är: ekonomiskt, kulturellt, socialt och symboliskt kapital. Ekonomiskt kapital är relativt självförklarande och innebär i korta drag de ekonomiska och materiella tillgångar en individ innehar, men även kunskaper på området. Kulturellt kapital brukar främst syfta på vilken utbildningsnivå en individ har, men även kunskaper som värdesätts högt i det sociala rummet (Samhället) (Bourdieu 2000:8). Den tredje kapitalformen, socialt kapital, innebär de sociala nätverk en person har tillgång till (Broady 1991:171f). Den fjärde och sista kapitalformen, symboliskt kapital, skiljer sig något ifrån de tre ovannämnda kapitaltyperna då denna kapitaltyp är av mer generell karaktär. Symboliskt kapital kan beskrivas som de kapital tillgångar som erkänns av omgivningen, eller inom ett specifikt socialt fält, och som kan förse individen med fördelar i form av bland annat makt och pengar (Bourdieu 1991). Det som gör symboliskt kapital mer generellt än det kulturella kapitalet, är att en individ kan inneha ett visst symboliskt kapital inom ett fält eller grupp som inte värderas särskilt högt i samhället överlag. Med andra ord finns det symboliska kapital överallt, i alla olika typer av sociala sammanhang. Det kulturella kapitalet är således en underkategori till det symboliska kapitalet som främst syftar på sådana kunskaper som värderas högt i samhället överlag. Att inneha ett högt kulturellt kapital innebär därmed att individen bär på kunskaper som värderas högt i samhället som studeras, med andra ord: innehar

individen en hög volym av symboliskt kapital som anses ha ett högt värde av den dominerande klassen. I det västerländska samhället kan till exempel kunskaper om konst, klassisk musik och fransk litteratur värderas högre än kunskaper om fotboll, dansbandsmusik och deckarromaner. I övrigt kan även det kulturella kapitalet ta sig uttryck via sättet en individ talar, rör sig och klär sig med mera (Broady 1991:173).

Som jag nämnde tidigare, utformas individens habitus till stor del av hans eller hennes nedärvda kapitaltillgångar. Som framgått av de tidigare studierna på den svenska journalistkåren kommer flertalet av Sveriges journalister ifrån hem med någorlunda högt kulturellt kapital (Wiik 2010). Det måste således vara något i denna kulturella kontext som formar individens habitus på ett sådant sätt att journalist framstår som ett rationellt yrkesval. För att kunna studera detta fenomen mer djupgående måste jag således ha en definition av kulturellt kapital, detta för att kunna uttyda huruvida mina respondenter är representativa för den svenska journalistkårens population. En vanlig indikator på innehav av kulturellt kapital är högre utbildningsnivå, men det finns även flera olika utmärkelser som representerar kulturellt kapital så som kunskaper inom högt värderade fält. Min definition av kulturellt kapital blir således främst hög utbildningsnivå, men jag kommer även att vara uppmärksam på olika utmärkelser som går att koppla till det kulturella kapitalet.

3.4 Summering av teoretiska och metodologiska begrepp

Nedan kommer jag att summera de teoretiska och metodologiska begrepp jag kommer att använda mig av i min undersökning. Jag kommer att inleda med att summera de teoretiska begrepp jag funnit relevanta i min genomgång av tidigare studier.

Som framgått av de tidigare studierna på den svenska journalistkåren så har majoriteten av journalisterna sökt sig till yrket på grund av personlig utveckling, social status och yrkesideologiska principer (Wiik 2010, Asp 2012, Edström 2013). Man kan därmed påstå att journalisterna följer ett så kallat individualiserat livsprojekt (Jonsson i Hagström 1999). Med andra ord har journalisterna valt utbildning efter vad de tycker är intressant och utvecklande, vilket är vanligt förekommande för individer med medelklassbakgrund (Olofsson 2013, Eriksson 2009 m.fl.). Det spekuleras kring att journalistyrket uppfattas som ett kunskapsyrke och därför blir attraktivt för individer som kommer från familjer med högt kulturellt kapital (Wiik 2010). Det är således något

i denna kulturella kontext som formar individen till att utveckla yrkesideal som går att koppla samman med det individualiserade livsprojektet. Olofsson (2013) beskriver att personer väljer utbildning efter en egenskapsöverstämmelse, det vill säga att individerna gör en bedömning av vilka egenskaper de har för att sedan välja en utbildning som passar in på dessa.

Utifrån summeringen ovan kommer jag använda begreppet *individualiserat livsprojekt*, för att förstå de värderingar och drivkrafter som motiverat personerna att söka sig till journalistyrket. Jag kommer att använda begreppet *kulturellt kapital* för att dels avgöra huruvida mina respondenter är representativ för den svenska journalistkåren men även för att förstå vad i denna kulturella kontext som skapar journalister, eller med andra ord vad som får dem att eftersträva ett individualiserat livsprojekt. Jag kommer att använda begreppet *egenskapsöverstämmelse*, för att undersöka huruvida journalisterna valt yrke efter en *egenskapsuppfattning*. Med *egenskapsuppfattning* menar jag vad individerna har för uppfattning kring sina egenskaper, det vill säga fallenheter, intressen med mera.

Med hjälp av den biografiska metoden kommer jag även att kunna undersöka mer djupgående vad i individernas livshistorier som format deras möjlighetsuppfattning. Det vill säga hur journalistyrket kommit att framstå som ett pragmatiskt rationellt karriärval (Hodkinson 1997 & 1998). Jag kommer med andra ord kunna undersöka hur individernas fortskridande habitus formats och hur deras dispositioner fört dem till yrket. Med hjälp av Hodkinsons begreppsapparat kommer jag att mer djupgående kunna undersöka vad i deras livshistorier som format deras habitus så att journalistyrket framstått som ett lämpligt yrkesval.

3.5 Empiriska frågor

Nedan kommer jag att redogöra för de empiriska frågor jag kommer att ställa för att kunna kartlägga journalisternas livshistorier och på detta sätt kunna upptäcka den formningsprocess som gjort att individerna sökt sig till journalistbranschen.

3.5.1 Livslopp

Då min studie syftar till att undersöka den slussprocess som fört mina respondenter till sin rådande sociala position som journalist, kommer jag att ställa frågor vilka kan synliggöra den process som krävs för att ”skapa” en journalist. Med andra ord kommer

jag främst att ställa frågor som kretsar kring individens familjebakgrund, vad som fick personen att vilja bli journalist, hur de har gjort för att bli journalist, med mera. Via frågorna som kretsar kring individens sociala bakgrund kommer jag även att kunna uttyda vilka kapitaltillgångar (ekonomiska/kulturella) deras familjer innehar.

Då det inte finns någon direkt mall för hur man ska utföra en livshistorieundersökning (Bertaux 1984:218), kommer jag helt enkelt att ställa frågor som möjligen kan synliggöra denna process. Jag kommer dock att utgå från undersökningar vilka använt sig av samma metodologi, den biografiska metoden, som vägvisare för lämpliga frågor att besvara. Hultmans (2013) undersökning på pizzabranschen har dels hjälpt mig att finna lämpliga teoretiska frågor angående "vägen till" en social värld. Det vill säga frågor vilka främst syftar till att klargöra för hur individen hamnat i sin rådande position. För att synliggöra denna slussprocess kommer jag att bland annat ställa frågor angående hur respondenterna har varit som elever, hur de har presterat i skolan, vad de tyckte var roligt i skolan, hur man talat om utbildning i deras familjer, vad de hade för vänner, vad de har gjort efter gymnasiet med mera. Detta för att, som jag nämnt tidigare, krävs relativt höga betyg för en person att ta sig in på en journalistutbildning, men även för att synliggöra vilka olika kontexter och socialisationssammanhang individen befunnit sig i. Genom att ställa dessa frågor kommer jag även kunna synliggöra faktorer vilka via kvantitativa undersökningar blir svårupptäckta. Jag kommer även att ställa frågor om hur de har resonerat vid olika brytpunkter i deras liv, när de tagit beslut, det vill säga när de avslutat sin gymnasieutbildning etc. Detta för att försöka få en insikt om deras möjlighetsuppfattning. Hodkinson (1998) menade att individer för det mesta tar pragmatiskt rationella beslut utifrån deras möjlighetsuppfattning, som påverkas av deras nuvarande och dåvarande kulturella, sociala och ekonomiska kontext (fortskridande habitus). Med andra ord kommer jag att undersöka vad som får individen att uppfatta valet att söka sig till journalistyrket som pragmatiskt rationellt.

3.5.2 Formningsprocess

Då jag har som mål med studien att undersöka den formningsprocess som får en individ att söka sig till journalistyrket, kommer jag att ställa frågor vilka har som mål att synliggöra faktorer som ingår i denna process. Enligt den tidigare forskningen uppger många av journalisterna att de har sökt sig till yrket på grund av social status, professionella ideal, frihet och möjlighet till personlig utveckling (Anikina, Dobek-Ostrowska & Nygren 2013). Som jag beskrev tidigare ingår dessa yrkesideal under

begreppet individualiserat livsprojekt. Wiik (2010) spekulerar även kring att yrket betraktas som ett kunskapsyrke och därmed attraherar en viss typ av individer. Jag kommer därmed att inkludera begreppen och koncepten nämnda ovan för att kunna synliggöra faktorer som fått individerna att söka sig till yrket. Det som jag dock eftersträvar att redogöra för, är hur dessa yrkespreferenser formats och hur de blivit en del av deras möjlighetsuppfattning. För att få en insikt i vilka faktorer som varit avgörande för individen att söka sig till yrket kommer jag att ställa frågor angående vad de hade för föreställningar kring yrket innan de sökte sin utbildning, när det var de kom på att de ville bli journalister, hur de resonerade när de valde att söka sig till yrket med mera. Via dessa frågor förväntas jag även kunna få insikt om vilken egenskapsuppfattning dessa individer har och hur journalistyrket kommit att passa dessa egenskaper, detta för att Olofsson (2011) menar att personer väljer utbildning efter en egenskapsöverensstämmelse. Det som blir extra intressant för min studie blir att undersöka hur deras egenskapsuppfattning formats, en insikt jag förväntar mig få via deras livshistorier, det vill säga retrospektivt.

3.5.3 Den upplevda situationen

Edström & Ladendorf (2012) har i en studie undersökt hur frilansjournalister upplever sina arbetsförhållanden, och kommer fram till att de flesta frilansjournalisterna uppskattar friheten som kommer med att frilansa. Samtidigt upplever de otryggheten och den lägre inkomsten som något negativt (ibid). Då jag valt att fokusera min studie på en annan typ av journalister, de nyexaminerade, kommer jag även kunna bidra till en djupare förståelse för deras livssituation och hur den upplevs. På detta sätt förväntas min studie även kunna utveckla forskningen om den svenska journalistkåren. Jag kommer därmed även ställa frågor som kan synliggöra hur de upplever sin situation. Sådana frågor kommer bland annat att vara hur de ser på framtiden, vad de tror att de gör om fem år etc. Frågor som kretsar kring synen på framtiden kan klargöra huruvida individen tror att de kommer att kunna stanna kvar i branschen med mera. Jag kommer även att ställa frågor angående vad de anser är för- och nackdelarna med deras arbete, detta även för att få insyn i deras upplevda situation.

3.5.4 Sammanfattning empiriska frågor

Kortfattat så kommer jag främst söka svar på empiriska frågor som har till syfte att kartlägga individernas livshistorier. Via livshistorierna förväntas jag kunna redogöra för vad som format bland annat individernas egenskapsuppfattning och

möjlighetsuppfattning som resulterat i att de sökt sig till journalistyrket. Men jag kommer även att ställa frågor som kretsar kring hur de upplever sin rådande situation på arbetsmarknaden. Flertalet av frågorna i intervjuguiden har någon form av teoretiskt ursprung (se bilaga). Det bör dock tas i beaktande att många av frågorna och begreppen är sammankopplade på något sätt, främst under kategorin livshistoria. De teoretiska begreppen kommer med andra ord att vara subkategorier under huvudbegreppet livshistorier.

3.6 Urval

I föregående stycke presenterade jag vilka empiriska frågor jag kommer att söka svar på. I detta stycke kommer jag att redogöra för vilket urval jag använt mig av.

Då jag har för avsikt att undersöka vad det är för faktorer som får en person att söka sig till journalistyrket har jag valt att avgränsa mig till relativt nyutexaminerade journalister. Urvalskriteriet består således av personer som genomfört en journalistutbildning inom de senaste åtta till tio åren. Tanken är att jag vill undersöka de personer som sökt sig till journalistbranschen medan den varit på nedgång. Enligt den historiska redogörelsen jag presenterad i bakgrundskapitlet har mediebranschen varit på mer eller mindre nedgång sedan slutet av 80-talet (Wiik 2010). Med nedgång menar jag att det skett mycket ekonomiska nedskärningar och konkurrensen blivit hårdare, vilket resulterat i en minskad efterfrågan på journalister. Anledningen till att jag valt att avgränsa mig till nyexaminerade journalister är dels att jag i den tidigare forskningen funnit empiriska indikatorer på att denna grupp är extra intressant att undersöka djupare. Detta för att de nyexaminerade journalisterna tenderar att besitta de absolut otryggaste formerna av anställningar i branschen (Nygren 2012 & 2013, & Asp 2012), men även för att ett stort antal av de nyutexaminerade tenderar att byta bransch till PR- eller informatörssektorn inom ett tidsspann på fem år (Nygren 2012). Genom att rikta min undersökning mot de nyexaminerade kommer jag kunna bidra till forskningen genom att möjligen kunna förklara varför en stor andel av dem väljer att byta bransch. Jag har även valt att avgränsa mig till nyexaminerade journalister för att utöka forskningen på fältet ur en annan aspekt. Som jag nämnt tidigare har det gjorts undersökningar på hur frilansjournalister upplever sin otrygga situation på arbetsmarknaden (Edström & Ladendorf 2012), men ingen har undersökt hur de nyexaminerade upplever sin situation. De nyexaminerade har, precis som frilansarna, en otrygg situation på arbetsmarknaden,

men till skillnad från frilansarna som studerats tidigare, är de nyexaminerade inte etablerade i branschen och man kan därmed tänka sig att de upplever situationen på ett annat vis.

Mitt urvalskriterium kan tyckas var ganska brett, men då mitt syfte är att undersöka de faktorer som får en person att söka sig till journalistyrket anser jag att det breda urvalet inte är missgynnande för studiens syfte. Det enda kriteriet för att vara en del av mitt urval är således att de ska vara relativt nytexaminerade. I nästkommande stycke kommer jag att redogöra för hur jag har genomfört min studie.

3.7 Genomförande

För att komma i kontakt med mina respondenter har jag använt mig av något som skulle kunna liknas vid ett ”snöbollsurval”. Det vill säga att man kommer i kontakt med någon som passar in på sina urvalskriterier för att sedan fråga personen om han eller hon känner någon som befinner sig i samma situation som han eller hon befinner sig i (Esaiasson et al 2012:189). Med en så kallad snöbollsmetod, förväntas man samla in empiri fram till dess att man uppnår kunskapsmättnad. Kunskapsmättnad är när man upplever att man inte får del av någon ny information via ytterligare intervjuer med personer i samma sociala position (Bertaux 1981a & Bertaux-Wiame 1981b). En nackdel som brukar lyftas fram med användandet av snöbollsurval är att man lätt bara undersöker en liten del av en specifik grupp, det vill säga att det är svårt att veta huruvida ens undersökning är generaliserbar för hela den undersökta gruppen. Ytterligare en nackdel med snöbollsurvalet är att snöbollen lätt kan bli drabbad av en viss ”bias”, det vill säga att personerna som rekommenderas av de tillfrågade respondenterna oftast påminner om respondenten ifråga. Vilket kan resultera i att urvalet uppnår en relativ homogenitet, vilket kan vara missvisande för gruppens population. För att öka studiens giltighet eller generaliserbarhet är det således viktigt att jämföra sitt snöbollsurval, de individer man intervjuat, med gruppens sammansättning överlag. Detta kan man göra med hjälp av till exempel redan befintlig statistik (Esaiasson et al 2012). Jag har vidtagit vissa åtgärder för att öka generaliserbarheten för min undersökning. Bland annat består mitt snöbollsurval av två olika ”snöbollar”. En snöboll som främst innefattar journalister som studerat och är yrkesaktiva i Skåne och en snöboll som innehåller journalister som studerat och jobbar i Stockholmstrakten. Genom att använda mig av två olika snöbollsurval har jag således minskat risken för att

urvalet enbart skulle innefatta en subkategori av den övriga populationen på denna sociala position. Jag har även jämfört mitt urval med redan befintlig statistik (Se Asp 2012, Wiik 2010 & Nygren 2012), detta kommer jag att diskutera mer ingående under resultat och analysdelen.

För att påbörja min empiriinsamling har jag utgått ifrån mitt redan befintliga sociala nätverk, vilket består av tre personer som jobbar i journalistbranschen. Av dessa tre individer har två fungerat som utgångspunkter för mina två snöbollsurval. Den ena personen har arbetat inom dagspressen under ett flertal år. Via denna person fick jag kontakt med fyra av mina intervjupersoner. Den andre personen passade in på mitt urvalskriterium och var den första personen jag intervjuade, jag frågade henne om hon kände ytterligare personer som kunde tänkas passa in på mitt urval, vilket hon gjorde. När jag försökte kontakta en person hon rekommenderat mig fick jag inget gensvar. Den tredje personen, som jag redan var bekant med sedan tidigare, kunde dock hjälpa mig att komma i kontakt med ytterligare fem personer, varav majoriteten hade gått i samma klass och tagit examen vid samma tillfälle. Sammanlagt har jag således genomfört 10 stycken intervjuer. Flertalet av intervjuerna har genomförts via telefon och skype. Det är enbart vid ett tillfälle jag har haft möjlighet att genomföra en intervju ansikte mot ansikte. Självfallet skulle jag föredra att ha genomfört intervjuerna med personerna i samma rum, men vissa praktikaliteter har försvårat detta. Personerna jag har kommit i kontakt med har varit utsprida i landet, hälften av dem i Skåne och andra halvan i Stockholm. Då jag själv är bosatt och studerar i Växjö, skulle det vara väldigt resurskrävande för mig, både penga- och tidsmässigt att genomföra resor till dessa olika städer för att genomföra intervjuer. Jag har helt enkelt fått göra en bedömning, där jag fått ta hänsyn till mina egna resurser i form av tid och pengar. Min bedömning har blivit att jag varken har de tidsmässiga eller de ekonomiska resurserna för att göra dessa intervjuer i samma rum som respondenterna. Jag har således gått miste om de emotionella nyanser som blir synliga om man genomför en intervju ansikte mot ansikte. Men jag har dock kunnat kartlägga mina intervjupersoners praktiker, via dessa skype- och telefonintervjuer, vilket är essensen i livshistoriemetodiken.

Intervjuerna har varierat något i längd, men en genomsnittlig intervju har tagit lite mer än en timme. Vid ett fall blev en intervju något kortare, bara 40 minuter lång. Detta berodde på att det enda intervjutillfället som passade min respondent var vid en tid då

hon var på väg hem från jobbet. Dock bedömer jag att mina intervjuer lyckats fånga de väsentligaste delarna av deras livshistorier, trots att intervjuerna varierat något i längd. Intervjuerna har spelats in och transkriberats efter genomförandet. Jag har även fört anteckningar under intervjuernas gång. Vid ett tillfälle stötte jag på tekniska problem vid inspelningen, vilket resulterade i att intervjun som spelades in fick en bristfällig kvalitet. Intervjun är något svårtolkad under vissa delar av inspelningen. Det var under ”Frasses” intervju, vilket är förklaringen till att jag valt att inte använda mig av några citat ifrån hans intervju. Dock förde jag anteckningar under vårt samtal, så jag har på detta sätt kunnat skissa upp de stora dragen för hans livsberättelse.

3.8 Etiska övervägande

I denna del kommer jag att beskriva de etiska överväganden jag har gjort i samband med min undersökning. De etiska riktlinjer jag har använt mig av är hämtade från Vetenskapsrådets (2010) fyra forskningsetiska principer: samtyckeskravet, informationskravet, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet.

Innan jag påbörjade intervjun informerade jag respondenten om att han eller hon kommer att vara anonym i uppsatsen. Jag har även informerat den intervjuade om att han eller hon har rätt att inte besvara frågor som de inte vill besvara och även att de har rätt att avbryta intervjun utifall att de vill det. Många av respondenterna var även nyfikna på vad min uppsats handlade om och vad mitt syfte var med undersökningen. Jag beskrev min undersöknings syfte ytterst svepande och möjligen något diffust, jag beskrev det som att jag undersökte nytexaminerade journalister, vilka de är och var de kommer ifrån, men även deras arbetsförhållanden. Jag har valt att inte ge en allt för detaljerad bild av studiens syfte för Repstad menar att om man ger en allt för detaljerad bild av studiens syfte, finns det en risk för att man ger respondenterna en uppfattning av vilka svar man är ute efter (Repstad 2007:114f). Jag bedömer dock att jag inte varit oärlig, då min studie faktiskt handlar om vilka de nytexaminerade journalisterna är och vad de har för social bakgrund samt även hur de upplever sin rådande arbetssituation. Jag har även valt att i resultatet förvränga mina intervjupersoners namn samt även deras arbetsplats och ursprungsort. Jag är dock medveten om att intervjupersonerna i vissa fall är bekanta med varandra, vilket är oundvikligt då man använder sig av en variant av snöbollsurval. Jag bedömer således att intervjupersonerna, i vissa fall, skulle kunna lista ut de olika respondenternas identitet. Men då min studie inte är av allmänt känslig

karaktär, bedömer jag det som att informationen som möjligen skulle kunna kopplas till de olika respondenterna inte direkt kan skada deras sociala anseende.

4 Resultat och Analys

I nästkommande del kommer jag att inleda med att presentera de olika intervjupersonerna. Därefter kommer jag att presentera resultatet och analysen utifrån olika teman. Dessa teman har strukturerats i samband med att jag analyserat mitt empiriska material. Jag har således lyft fram de delar ur intervjuerna/livshistorierna, som är teoretiskt relevanta för att kunna besvara mina frågeställningar. Tema ett, *Hur man talat om jobb och utbildning i hemmet*, har främst till syfte att kartlägga möjliga faktorer som kan ha format individerna till att söka sig till yrket. Tema två, *Vägen dit – skolan och skrivandet*, kommer främst att fokusera på individernas egenskapsuppfattning och hur den har formats. Tema tre, *Resonemang vid valet av utbildning – Möjlighetsuppfattning vid brytpunkter* kommer främst att lyfta fram hur intervjupersonerna har resonerat då de valt att söka sig till journalistutbildningen. Under samma tema kommer jag även att beskriva deras livslopp och hur vissa praktiker lett dem mot yrket. Tema fyra, *Föreställningar kring yrket*, har främst till syfte att synliggöra journalisternas yrkesideal och på detta sätt få en uppfattning kring vad som lockat dem till yrket och varför. Tema fem, *Den upplevda situationen*, kommer att beskriva hur intervjupersonerna upplever sin rådande situation på arbetsmarknaden och hur de ser på framtiden inom branschen.

4.1 Presentation av intervjupersoner

I denna del kommer jag att presentera mina intervjupersoner. Presentationen kommer att innehålla en kort introduktion av individernas sociala bakgrund, samt deras rådande arbetssituation.

Anna

Anna är 24 år gammal och är färdigutbildad journalist sedan ett år tillbaka. Anna har genomfört sin utbildning på Mittuniversitet i Sundsvall. Utbildningen varade i tre år med ett halvårs praktik. Anna bor i Stockholm sedan ungefär ett år tillbaka. Anna har bott i fyra olika lägenheter med andrahandskontrakt under det senaste året. I skrivande stund är Anna tillfälligt anställd på en av Sveriges största nyhetsredaktioner. Annas anställning går ut om ungefär två veckor. Under sin tid på sin nuvarande arbetsplats har

Anna haft fyra olika anställningar som har förnyats var tredje månad. Hon brukar få reda på om hon får förlängt cirka två eller tre veckor innan kontraktet upphör. Anna är anställd främst som reporter och redigerare. Anna kommer ifrån en svensk medelklassfamilj, där pappan är utbildad ekonom och mamman är utbildad socionom. Båda föräldrarna arbetar inom samma fält som de är utbildade. Anna beskriver det som att båda föräldrarna är kultur- och idrottsintresserade, de tycker om att läsa böcker, lyssna på musik men även att idrotta och resa. Anna beskriver sin familj som ”en ganska klassisk Svenssonfamilj” (Anna). Under sin uppväxt har Anna varit bofast i en mellanstor stad i Småland, det var först efter gymnasiet som hon flyttade därifrån. Hon upplever det som att de alltid har haft det ekonomiskt tryggt under hennes uppväxt, då familjen ofta har åkt på semester under somrarna och alltid bott i villa (hus). För att använda Bourdieus begrepp så kommer Anna ifrån en familj med högt kulturellt och någorlunda högt ekonomiskt kapital.

Beatrice

Beatrice är en 29-årig kvinna med ursprung i en av Sveriges större universitetsstäder, men är bosatt i Stockholm sedan ett flertal år tillbaka. Beatrice har nyligen tagit en så kallad påbyggnadsexamen i journalistik vid Södertörns högskola, det vill säga att Beatrice har genomfört en något kortare journalistutbildning (1,5 år) som dock kräver att man redan har en examen i ett annat akademiskt ämne. För tillfället har Beatrice praktik på en tidning som sysslar med vetenskapsjournalistik. Praktiken ingick som en del av utbildningen, den officiella praktiken tillhörande utbildningen har dock gått ut, men Beatrice har valt att förlänga sin praktik. För att få en inkomst jobbar Beatrice extra på en bokhandel och får en praktiklön. Innan Beatrice påbörjade sin journalistutbildning hade hon studerat flera år på Stockholms universitet. Bland annat har hon en examen i moderna språk, men har även läst kurser i psykologi och samhällsvetenskap. Beatrice kommer från en familj där pappan är läkare, han har även forskat i medicin, och där mamman är bibliotekarie. Beatrice kommer från en akademikertät miljö, då hon är uppvuxen i en universitetsstad. Hon beskriver det som att hon har haft det väldigt bra ekonomiskt under sin uppväxt, kanske lite för bra, som Beatrice uttrycker det. Då hennes mamma är bibliotekarie och har ett stort intresse för litteratur har Beatrice alltid läst mycket och haft ett stort intresse för böcker och språk.

Catrin

Catrin är en 36-årig kvinna bosatt i Malmö sedan år 2000. Ursprungligen kommer Catrin ifrån en mindre stad i Hälsingland, men flyttade till Skåne 1998 för att studera. Catrin har en examen i journalistik sedan ungefär ett och ett halvt år tillbaka. Hon tog sin examen vid Lunds Universitet. Innan Catrin påbörjade sin journalistutbildning hade hon läst två år på Skurups folkhögskola. På folkhögskolan läste hon kurser inriktade på skrivande och reportage. Efter det har hon även läst kurser på Lunds Universitet, kurserna hon lästs är olika inriktningar av historia - historia med kulturanalys och europeisk historia A och B. Catrin har även läst på tandteknikprogrammet på samma universitet, men hon hoppade av efter ett år. För tillfället är Catrin timanställd på en dagstidning, vilket innebär att hon blir inringd då det finns behov av hennes arbete. Catrin blir inringd ungefär sju dagar i månaden, hon beskriver det som att hon jobbade fler dagar i månaden tidigare, men att antalet dagar som hon får jobba har sjunkit den senaste tiden, vilket kan bero på att dagstidningen genomgått ekonomiska nedskärningar. Utöver att jobba på dagstidningen försörjer sig även Catrin med att frilansa, det vill säga att hon driver sitt eget företag. När Catrin frilansar jobbar hon främst med layout, korrektur och redigering. Tillsammans med sin timanställning och frilansandet jobbar Catrin ungefär halvtid. Catrin är fränskild och har två små barn som hon har vårdnad om varannan vecka. Catrin är uppvuxen i en familj där pappan är tandläkare och mamman är tandsköterska. Hon beskriver det som att hennes pappa var konstnärlig, men sällan hade tid för något annat än jobbet, då han tagit på sig rollen som familjeförsörjare. Under Catrins uppväxt pratades det mycket i familjen om att man skulle spara pengar, Catrin beskriver det som att hon förmodligen hade en uppfattning av att familjen hade det knapert ekonomiskt. Men nu i efterhand tror hon att de faktiskt hade det ganska bra ekonomiskt ställt.

David

David är en 27-årig man bosatt i Stockholm, han bor i en bostadsrätt tillsammans med sin sambo. David är inflyttad stockholmare och kommer ursprungligen från en liten bruksort. David har tagit en journalistexamen vid Stockholms Universitet. Sedan något år tillbaka har David jobbat på en av Sveriges största kvällstidningar som reporter och webbredaktör. För tillfället är han behovsanställd och jobbar i skift, han jobbar främst på natten. Davids anställningskontrakt går snart ut och i och med LAS kommer han inte att få någon vidare anställning. David har dock fått en anställning på en annan stor

kvällstidning som han ska påbörja strax efter att hans anställning på hans nuvarande arbetsplats gått ut. David kommer från en familj där pappan inte har någon högre utbildning. Pappan har dock påbörjat en högre utbildning, men i samband med att han fick jobb på ett fastighetsföretag hoppade han av studierna. Pappan är för tillfället chef för ett fastighetsföretag. Mamman är lärare och har läst en femårig universitetsutbildning. Föräldrarna separerade under Davids uppväxt. David beskriver det som att han har haft det stabilt ekonomiskt under sin uppväxt, han har fått nya kläder och idrottsutrustning om det skulle behövas. Föräldrarna har jobbat väldigt mycket och när de har varit hemma så har de arbetat med olika detaljer på huset eller inredningen. David uppfattade det som att de jobbade hela tiden, men har nu i efterhand tänkt att det var deras intresse att fixa med huset och så vidare. När föräldrarna inte jobbade med olika projekt på huset, brukade de läsa böcker. Tv:n var aldrig påslagen under hans uppväxt.

Elin

Elin är en 35-årig kvinna bosatt i Malmö där hon bor tillsammans med sin sambo och sitt barn. Elin har en journalistexamen ifrån Lunds Universitet. Innan Elin påbörjade journalistutbildningen hade hon läst flera olika kurser, dels på folkhögskola men även på universitet. På folkhögskolan i Uppsala läste hon kurser i kreativt skrivande, på universitetet läste hon litteraturvetenskap A, B och C, men även filosofi och en vetenskaplig grundkurs. För tillfället har Elin en fast anställning på en dagstidning där hon har jobbat sedan hon tog examen 2008. Även om Elin har jobbat för samma företag under sin tid som journalist, innebär det inte att hon befunnit sig på samma redaktion. Dagstidningen har flera olika redaktioner över hela norra delen av Skåne. Elin har jobbat på nästan alla de olika redaktionerna och hennes arbetsuppgifter har varierat, allt ifrån chefredaktör till kriminalreporter, som är hennes nuvarande sysselsättning. Under mertiden av sin uppväxt har Elin varit bosatt i ett mindre samhälle utanför Malmö, men de första åren av hennes liv spenderades i en mellanstor stad i norra delen av Skåne. Elin kommer från en familj där ingen av föräldrarna har utbildat sig på någon högre nivå, det vill säga ingen utbildning över gymnasienivå. Båda Elins föräldrar har till största del jobbat inom vården. Dock gick Elins mamma bort när Elin bara var 10 år gammal, så Elin har fått ta hand om sin yngre syster mycket som liten. Pappan beslutade sig för att sluta jobba i vården och startade ett eget företag, där han var fotograf. Under Elins uppväxt kunde det vara svårt att få ihop det ekonomiskt ibland, då pappan inte

alltid tjänade så mycket pengar på sin fotografering. Pappan hade ett kulturintresse och uppskattade kreativitet. Han brukade läsa mycket böcker, se på film och tv, men främst var han intresserad av fotografering.

Frasse

Frasse är en 23årig man född och uppvuxen i Stockholm. I skrivande stund är Frasse bosatt i en bostadsrätt (lägenhet) i central Stockholm. För tillfället har Frasse ett halvårs vikariat på en lokal redaktion tillhörande en av Sveriges största tv-kanaler. Frasse har en journalistexamen ifrån Stockholms Universitet sedan ungefär ett och ett halvt år tillbaka. Efter att Frasse tagit studenten jobbade han i ett år innan han påbörjade journalistutbildningen. Frasse kommer ifrån en familj som han själv beskriver som medelklass. Pappan jobbar som journalist och mamman är skådespelerska. Båda föräldrarna har högre utbildning. Under Frasses uppväxt har de rest mycket men även gått en del på teater och andra kulturevenemang.

Gabriella

Gabriella är 25 år och bosatt i Stockholm där hon är född och uppvuxen. Gabriella har en examen i journalistik som hon har tagit vid Stockholms Universitet. Hon tog sin examen för ungefär ett och ett halvt år sedan. Innan Gabriella började studera journalistik så läste hon filmvetenskap A, B och C. Gabriella jobbar som vikarie på en tidning som snart ska läggas ner. Vikariatet sträcker sig bara över sex veckor och Gabriella var medveten om att tidningen skulle läggas ner när hon gick på intervju för jobbet. Under sin tid i journalistbranschen har hon jobbat som vikarie för tre olika arbetsgivare på fyra olika redaktioner. Hennes jobb har varierat en del men hon har främst jobbat som reporter, både för tv, radio och nu även för en tidning. Gabriella kommer ifrån en familj som hon själv beskriver som ”kulturmedelklass”, båda hennes föräldrar har jobbat som journalister, men hennes pappa jobbar i dagsläget som förläggare. Mamman jobbar som frilansjournalist, men sysslar även med olika kulturprojekt. Föräldrarna är separerade. Under Gabriellas uppväxt har de haft det ekonomiskt stabilt, men inget direkt överflöd.

Harald

Harald är en man på 31 år som är bosatt och jobbar i Stockholm, men är uppvuxen i en stad utför Göteborg. I dagsläget jobbar Harald som vikarie/inhoppare på en av Sveriges

största radiokanaler, på en lokal nyhetsredaktion. Harald är en inhoppare vilket innebär att han blir inringd efter behov, för det mesta jobbar han näst intill heltid varje månad. Harald har likt några av de andra respondenterna läst på JMK, Stockholms Universitets journalistutbildning. Han tog examen för ungefär ett år sedan. Innan han påbörjade sin journalistutbildning hade han redan pluggat flera år, främst fristående kurser. Bland annat har han läst Latinamerikakunskap (både på universitet och folkhögskola), statsvetenskap och genusvetenskap. Harald kommer ifrån en familj där pappan är jurist och mamman är läkare. Det har varit ekonomiskt stabilt under Haralds uppväxt.

Ivan

Ivan är en 30-årig man bosatt på Södermalm i Stockholm. Även Ivan har läst journalistik i Stockholmstrakten, han har liksom Beatrice en examen från Södertörns högskola. I skrivande stund har Ivan en tillsvidare (fast) anställning som nyhetsjournalist på ett bemanningsföretag tillhörande en av Sveriges största kvällstidningar. Liksom många andra av respondenterna har han innan han började studera journalistik läst några år på högre nivå, folkhögskola och universitet. I två år läste han skönlitterärt skrivande på en folkhögskola, tre terminer filosofi och två terminer statsvetenskap. Ivan kommer ifrån en familj där båda föräldrarna påbörjat studier på universitet, dock har ingen av de två en fullständig examen. Mamman har läst en del sociologi och pappan har läst kurser i ekonomi. Mamman jobbar som administratör på en teater i Stockholm, pappan jobbar med ekonomisk förvaltning. Ivan beskriver det som att föräldrarna alltid har haft ett kulturintresse, dels teater och musik, men även ett intresse för vin, resor och idrott.

Josef

Josef är en 33-årig man bosatt i Malmö, han bor tillsammans med sin sambo och en hund. Ursprungligen kommer Josef ifrån ett mindre samhälle strax utanför Kristianstad. Josef har en magisterexamen i journalistik sedan 2007. Innan han påbörjade sin journalistutbildning har han även två terminer lingvistik och en halv civilingenjörsutbildning. Josef blev nyligen uppsagd ifrån sitt jobb på en skånsk dagstidning på grund av ekonomiska nedskärningar. För tillfället är Josef arbetslös, men han ska påbörja ett sommarvikariat på en av Skånes största dagstidningar om några veckor. Under sin tid i journalistbranschen har Josef jobbat för två olika företag. Till en början har han jobbat som inhoppande vikarie för båda tidningarna, men sedan övergått

till att enbart jobba som inhoppare för den ena tidningen. Efter ett och ett halvt år som inhoppare fick Josef slutligen fast anställning på tidningen. Under sin tid på dagstidningen har han jobbat på åtta olika lokalredaktioner, dels som reporter men även som webbredaktör. Josef kommer ifrån en familj där pappan jobbat som svetsare och mamman jobbat som tandsköterska. Han beskriver det som att det inte finns någon tradition av att läsa på universitetet i hans familj. Under Josefs uppväxt hade familjen en stabil ekonomisk situation, men i jämförelse med många av hans vänners familjer hade de kanske det lite sämre, kompisarnas familjer åkte t ex på semestrar utomlands, vilket Ivans familj inte gjorde.

4.2 Analys av familjernas kapital

Utifrån den något kortfattade presentationen av mina intervjupersoner kan vi dra några slutsatser. Majoriteten av de intervjuade kommer ifrån relativt homogena bakgrundsförhållanden. Flertalet har föräldrar där antingen en eller båda är utbildade på universitetsnivå. Det är dock två av respondenterna som avviker från detta mönster, Josef och Elin. Dock går det att säga att Elins pappa har ett någorlunda högt kulturellt kapital trots bristen på högre utbildning. Detta för att pappan alltid har haft ett kulturintresse och har ägnat sig åt fotografering, ett yrke som betraktas som konstnärligt och kreativt. Respondenterna följer därmed i stora drag den beskrivning Wiik (2010) presenterat i sin studie, nämligen att journalister tenderar till att vara uppvuxna i familjer med någorlunda högt kulturellt kapital. Den respondent som skiljer sig något ifrån de övriga intervjupersonerna är Josef.

Jag kommer senare i resultatet att presentera de faktorer som infinner sig i denna kulturella kontext vilka påverkar en individ att söka sig till journalistyrket. I nästkommande stycke kommer jag att presentera hur man talat om jobb och utbildning i intervjupersonernas hem, detta för att kunna uttyda möjliga faktorer som kan ligga till grund för individernas beslut att söka sig till journalistyrket.

4.3 Hur man talat om jobb och utbildning i hemmet

Som nämnts ovan kommer jag under detta tema att presentera hur man har talat om jobb och utbildning i respondenternas familjer under deras uppväxt. Detta för att synliggöra tankemönster (dispositioner) som möjligen kan ha format individen till att söka sig till yrket.

Majoriteten av respondenterna beskriver att man i hemmet inte direkt talat så mycket om vidare studier, fast det har alltid känts självklart att man ska studera vidare. Anna beskriver det enligt följande:

Mina föräldrar har aldrig föreslagit eller försökt få mig eller min bror in på något speciellt spår, inte vad jag kan komma ihåg. Dom har alltid låtit oss välja känns det som. Men man har väl blivit påverkad när man vet att dom har pluggat på universitetet, det har ju alltid känts självklart att man ska göra det, det har jag alltid tänkt att jag vill göra. Men det är ju aldrig någon som har sagt att jag ska göra det, det är nog det jag kan komma ihåg. Men om man tänker nu, min bror har inte börjat plugga någonting seriöst, och då tror jag ändå att han känner att till exempel att min pappa tycker att han borde göra det. (Anna)

Harald beskriver det som att man i hans familj främst uppmanat barnen att de ska studera något som de tycker är roligt och intressant.

Man har väl pratat om det som att man kan få reda på vad man vill jobba med och vad som är roligt, det i första hand. Det var någon slags uppmuntran om att man ska göra något som är givande och roligt på något sätt och att utbildning har ju i princip varit ett krav för att kunna få ett jobb som liksom kan uppfylla kraven, att det liksom ska vara roligt och intressant och sådär, så har man pratat om utbildning så har det varit så här, vad ska du plugga efter gymnasiet? Det har väl liksom varit självklart. (Harald)

Majoriteten av alla respondenter ger en liknande bild av hur man talat om vidare utbildning i familjen. Det har varit fritt och de har uppmanats att göra något de tycker är roligt och givande. Elin beskriver bland annat hur hennes pappa alltid uppmanat henne att ägna sig åt kreativa verksamheter. Till skillnad från de övriga respondenterna beskriver Ivan det som att han har upplevt en ganska stor press hemifrån när det kommer till att studera vidare, dock har det inte funnits någon fokus på vad som ska studeras. Gemensamt för samtliga respondenter är således att de kommer från familjer där man varit stöttande och uppmuntrande. Intervjupersonerna har i de flesta fall alltid känt det som självklart att studera vidare, några av respondenterna säger att föräldrarna skulle ha varit stöttande även om de beslutade sig för att inte studera vidare. Beatrice pappa har till och med rekommenderat Beatrice att jobba med något som inte kräver högre akademiska studier, men Beatrice har trots detta valt att studera vidare, det har alltid känts självklart.

För att använda Bourdieus begrepp är vidarestudier rotat i deras habitus, det vill säga att de är formade av sin kulturella och sociala kontext. Detta understryks då flertalet av de intervjuade uppger att de alltid har sett det som självklart att studera vidare på högre nivå. Då flertalet av respondenterna även lyfter fram att det viktiga främst varit att man studerar något som man tycker är intressant och roligt, indikerar det att de formats av en viss bildningskultur. En bildningskultur som inte ser utbildning som enbart ett medel för ett framtida jobb, utan snarare ett medel för personlig/intellektuell utveckling. Utbildningen blir med andra ord ett självändamål och inte enbart ett medel för framtida jobb. Möjligen är en del av förklaringen till varför så många personer från familjer med högt kulturellt kapital söker sig till journalistutbildningen beror på den *bildningskultur* de omfattas av. Man kan även se det som att föräldrarna uppmuntrat sina barn att eftersträva ett så kallat individualiserat livsprojekt (Jonsson i Hagström 1999:85f). Personer som vill uppnå ett individualiserat livsprojekt vill dedicera sitt liv åt personlig utveckling, det vill säga, att utveckla sina talanger/fallenheter, men även uppnå en viss social status. Individer som vill uppnå ett individualistiskt livsprojekt brukar vilja jobba med konst, media eller kultur (ibid). Man kan därmed tänka sig att det är något med dessa yrkeskategorier som subjektivt framstår som utvecklande. För att förstå varför journalistutbildningen eller journalistyrket förknippas med personlig utveckling, måste vi få en inblick i vilka dessa personliga egenskaper är som ska utvecklas. Olofsson (2011) menar att elever väljer utbildning efter en egenskapsöverstämmelse, om man ser till den empiriska redogörelsen ovan, så kan man tolka det som att respondenterna blivit uppmanade att göra just detta, att uppnå egenskapsöverstämmelse. Man kan därmed tänka sig att respondenterna sökt sig till journalistyrket då det överensstämmer med de personliga egenskaper som de vill utveckla.

Sammanfattningsvis kommer mina respondenter från familjer där de blivit påverkade av en viss bildningskultur, där man ser på utbildning som ett självändamål. Det viktigaste är således att man väljer en utbildning som passar individens intressen och fallenheter. Individerna kommer således att eftersträva en egenskapsöverstämmelse (Olofsson 2011), med fokus på personliga egenskaper så som intressen och fallenheter. Med Hodkinsons (1997 & 1998) ord kommer individernas möjlighetsuppfattningar vid framtida brytpunkter, så som vid val av utbildning, att innefatta alternativ som överensstämmer med deras egenskaper. För att få en djupare förståelse för hur journalistyrket kommit att passa in på deras egenskaper, kommer jag att se till

individernas livshistorier för att få klarhet i hur deras egenskapsuppfattning formats. Med andra ord vad respondenterna anser att de har för fallenheter och intressen och vad de tycker är utvecklande. Men även hur deras egenskapsuppfattning formats. I nästa stycke kommer jag att redogöra för faktorer som format respondenternas egenskapsuppfattning.

4.4 Vägen dit – Skolan och skrivandet

I detta stycke kommer jag att redogöra för respondenternas väg till journalistyrket. Jag har valt att lägga fokus på de delar i individernas livsberättelser som beskriver hur de var i grundskolan och i gymnasiet med fokus på studier och deras umgängeskretsar. Jag har valt att lägga fokus på studierna, i och med att det i många fall är väldigt höga intagningskriterier för att få behörighet till en journalistutbildning. Därmed krävs det att individerna har haft bra betyg, åtminstone de som läst på Stockholms universitet, Mittuniversitet och Södertörns universitet. Jag kommer även att lyfta fram händelser och skeenden i deras livshistorier som kan ha skapat deras subjektiva föreställning om vad de har för egenskaper. Detta för att, som jag beskrev tidigare, individerna har blivit formade av sin sociala och kulturella kontext att följa sina egenskaper, det vill säga, vad de tycker är intressant, utvecklande och känner att de har en fallenhet för. Egenskapsuppfattningen blir således en viktig del av den formningsprocess som för en individ mot journalistyrket.

Majoriteten av alla respondenter uppger att de har haft det ganska lätt för sig i skolan. De har inte behövt lägga ner någon större tid eller energi på skolarbetet för att få bra betyg. Dock medger några av de intervjuade att de har haft svackor under deras skolgång, främst i högstadiet, då de inte gjort så jättebra ifrån sig, men att det gått bättre på gymnasiet igen. Många beskriver att de började läsa redan i tidig ålder, innan de började i grundskolan och därför haft ett tidigt försprång i skolan. Flertalet uppger att deras föräldrar har varit stöttande under deras uppväxt när det kommer till skolan eller andra aktiviteter de ägnat sig åt.

Jag tror mycket beror på att jag hade det lätt för mig från början och kände mig duktig liksom, och då blev det som en grej att bara fortsätta på det. Det var kanske det att jag redan läste och så innan jag började skolan, då läste jag ju hemma. Jag tänker att mina föräldrar har nog varit uppmuntrande, jag vet att mamma har sagt att hon var väldigt noga med att prata jättemycket med mig och min lillebror för att vi ska få bra språk och såna grejer, så det kanske har hjälpt. (Anna)

Flertalet av respondenterna uppger att de känner att de har haft en viss fallenhet för skrivande och språk. Många av respondenterna beskriver att de någon gång fått komplimanger och uppmuntran för sitt skrivande. Elin beskriver det som:

/.../ Och hade jättebra lärare i skrivande, som uppmuntrade mig väldigt mycket och tyckte att jag var bra liksom och det var jätteutvecklande. Och jag kommer fortfarande ihåg det med en väldigt varm känsla att hon var journalist själv, hon kändes som ens sån, det var nästan hon som fick mig att liksom... hon var en väldigt stark kvinna, hon hade barn men var ändå journalist och hade jobb och sådär. Så jag tyckte det var jättekul och jag fick bra betyg i skrivande, jag fick högsta betyg i radio, då fick man liksom pyssla med saker som var roliga på riktigt, det var liksom inte bara geografi och matte. Som jag aldrig har tyckt är sådär jättekul. (Elin)

Att få beröm och bli uppmuntrad för sitt skrivande, skulle således kunna tolkas som ännu en bidragande faktor till varför en person väljer att söka sig till journalistyrket. Individens bildar sig på detta sätt en självuppfattning om att vara bra på att skriva, skrivandet blir därmed en del av individens egenskapsuppfattning. Då individen bär med sig ett tankemönster som uttrycker att man ska följa sina egenskaper och att skrivandet blivit en del av dessa egenskaper, kommer individen för att uppnå en egenskapsöverensstämmelse att söka sig till sammanhang som innefattar individens egenskapsuppfattning. Detta är en viktig del i att förstå människors utbildningsval, enligt Olofsson (2011). Denna egenskap, att vara bra på att skriva, stärks ofta under personens livslopp. Nedan kommer jag att illustrera detta, genom att presentera hur respondenterna resonerat sig fram till att söka sig till yrket.

4.5 Resonemang vid valet av utbildning – Möjlighetsuppfattning vid brytpunkter

I detta stycke kommer jag att presentera hur respondenterna har resonerat då de valde att läsa till journalist. Jag kommer att rikta fokus mot hur de har resonerat vid olika brytpunkter i deras liv, och hur de så småningom resonerat sig fram till att journalistyrket är något de vill jobba med. I mitt empiriska material har jag kunnat lokalisera två olika typer av livslopp eller karriärsbanor som är typiska för mina respondenter. Jag kommer att inleda med att beskriva det ”brokiga livsloppet” och hur det lett fram till att flera av mina respondenter sökt sig till yrket. Därefter kommer jag att presentera de mer ”linjära livsloppen” och hur dessa personer hamnat på sin nuvarande sociala position.

4.5.1 Brokiga livslopp

I detta stycke kommer jag att presentera de journalister som genomgått en så kallad ”brokig” slussprocess. De har med andra ord inte följt en rak karriärslinje från gymnasieskolan till universitetet till yrket. De kanske har läst flera fristående kurser, påbörjat en yrkesutbildning som de sedan hoppat av, rest och jobbat innan de slutligen tagit steget mot journalistyrket. Det som utmärker individerna som följt brokiga livslopp är att de oftast börjat studera till journalist vid äldre ålder än de som följt ett mer ”linjärt livslopp”.

4.5.1.1 Beatrice och vägen till yrket

Som det har framgått i presentationen av mina respondenter så har många studerat flera år på högre nivå innan de så småningom beslutade sig för att påbörja en journalistutbildning. De respondenter som studerat tidigare uppger att de sökt sig till journalistyrket främst för att de känt sig i behov av en yrkestitel. Beatrice uppger att hon, efter att ha tagit en examen i moderna språk, kom till insikten att hon inte direkt hade någon yrkestitel, hon kunde eventuellt jobba som lärare eller översättare, vilket hon inte var intresserad av. Då resonerade Beatrice som så att hon är bra på språk och på att skriva, och ett yrke som innehåller skrivande är journalist. Därmed blev det naturligt för henne att söka yrket.

Med andra ord har Beatrice främst tagit beslut utefter hennes egenskapsuppfattning. Vid en brytpunkt, då hon valde att studera moderna språk, gjorde hon det främst på grund av att det stämde överens med hennes personliga egenskaper, hon ansåg sig bra på att skriva och hon tyckte språk var intressant. Detta går att koppla till hennes erfarenheter och uppfattningar kring hur man ska ta beslut. I hennes familj har det alltid varit fokus på att man ska göra något man tycker är roligt och intressant. Det har således varit en del av hennes möjlighetsuppfattning, att främst agera och ta beslut efter sin subjektiva uppfattning om vad som man tycker är intressant och utvecklande, eller med Beatrice ord: ”roligt”. Besluten har inte varit rationella ur ett objektiva arbetsmarknadsperspektiv, utan ur ett subjektivt lyckoperspektiv. Vid nästa brytpunkt i hennes livslopp, då utbildningen i moderna språk började närma sig sitt slut och hon skulle ta ett beslut angående framtida yrke, kom hon till insikten att hon hade två alternativ, jobba som lärare eller översättare. Då hon kände att inget av dessa yrken överensstämde med hennes egenskaper eller identitet, valde hon att studera vidare till journalist. Det faktum att Beatrice kände att inget av de två presenterade yrkesalternativen i hennes

möjlighetsuppfattning stämde överens med hennes egenskapsuppfattning (identitet), kan kopplas till de sociala- och kulturella (fortskridande habitus) sammanhang hon befann sig i och som hon tidigare befunnit sig i. Beatrice beskriver det som att många av hennes vänner jobbar inom media och betraktar journalistyrket som ett jobb med hög status. De av hennes vänner som inte jobbar med media är akademiker och jobbar antingen som läkare eller forskare.

Men alltså många jobbar inom media och även om de inte är journalister så jobbar de ändå med grafisk design för större företag, de är liksom inte journalister, men de jobbar med media på olika sätt. (Beatrice)

Hon har således sökt sig mot ett yrke där hon dels kan dra nytta av sina egenskaper, men även få överensstämmelse med sitt habitus. Beatrice jobbar för tillfället med vetenskapsjournalistik, detta val skulle kunna ses som en sammanslutning av att dels befinna sig i en kontext med akademiker, men även en social kontext främst bestående av mediearbetare. På detta sätt blir yrket statusfyllt i två olika sociala sammanhang. Yrket får även en hög överensstämmelse med hennes habitus. Detta skulle möjligen kunna förklara hennes yrkesval.

4.5.1.2 Beatrice som idealtyp

Beatrice exempel skulle kunna ses som en idealtyp för hur flera av respondenterna resonerat och agerat för att slussas till yrket. De har främst valt yrke efter deras egenskapsuppfattning, vad de anser att de är bra på och vad de har för intressen. Anledningen till att vägen blivit brokig beror till stor del på att journalistyrket inte alltid framstått som ett självklart alternativ, det har med andra ord inte alltid varit en del av deras möjlighetsuppfattning. Yrket har i många fall successivt etablerat sig i deras möjlighetsuppfattning, beroende på tidigare erfarenheter. Då flertalet uppger att de alltid haft ett intresse för skrivande, har ett flertal valt att vidareutbilda sig inom skrivandet. Catrin, Elin, Ivan, Beatrice och Josef har alla tidigare läst någon utbildning med inriktning på språk och skrivande. Valet att vidareutbilda sig inom skrivande, har de främst gjort för att de tyckte att det var intressant, de har med andra ord inte utbildat sig för att få ett framtida yrke. Men då respondenterna hamnat vid en ny brytpunkt i livet, då tanken på framtida jobb och försörjning kommit in i bilden, har de med sig tidigare erfarenheter i form av utbildning i skrivande och språk. Skrivande och språk är således en förstärkt del av deras egenskapsuppfattning. Det blir således inte subjektivt rationellt att välja ett yrke som inte innefattar skrivandet, att göra det skulle i princip innebära att

de tidigare erfarenheterna skulle vara bortkastade, vilket skulle kunna resultera i en känsla av dissonans. Respondenternas möjlighetsuppfattning vid nästa brytpunkt i livet, som skulle kunna kategoriseras som en blandning mellan en strukturell och en självvald brytpunkt, då de börjar tänka på framtida jobb, innefattar således alternativ som subjektivt känns pragmatiskt rationella i förhållande till deras tidigare erfarenheter. Ivan beskriver det som:

.../ så läste jag ju folkhögskoleutbildningen där man skrev skönlitterärt, jag gillade det väldigt mycket men jag är liksom inte nån ny Daniel Sjölin eller något annat geni, så då fanns det inte så mycket att göra där. Så då fick man söka sig till andra sätt att uttrycka sig med text. (Ivan)

Jag anser att Ivans citat ovan klarsynt beskriver hur hans möjlighetsuppfattning var utformad vid en strukturell brytpunkt i hans liv, då han läst klart en utbildning i skönlitterärt skrivande. Han menar att det mest pragmatiskt rationella beslutet han kunde ta var att söka sig till journalistutbildningen, då det i förhållande till att söka sig mot ett yrke som författare, framstod som ett mer realistiskt försörjningssätt. Således söker sig respondenterna till yrket för att det framstår som rationellt främst ur ett egenskapsperspektiv. Det finns även exempel på respondenter som vid brytpunkter i deras liv, valt att söka sig mot utbildningar som framstår som mer objektivt rationella, det vill säga att utbildningen skulle leda till en trygg plats på arbetsmarknaden. Catrin valde att påbörja en tandhygienistutbildning, men hoppade av efter halva utbildningen, förmodligen var tandhygienist en del av hennes möjlighetsuppfattning då hennes mamma jobbat med det yrket. Josef påbörjade en ingenjörsutbildning, men valde att hoppa av efter några terminer. Man skulle kunna tolka det som att de valde att hoppa av på grund av att dessa utbildningar inte stämde överens med de erfarenheter som format deras egenskapsuppfattning. Catrin beskriver det som att "det kändes helt fel" att studera tandteknik. Detta skulle kunna vara en indikator på en dissonanskänsla som uppstår då en individ inte upplever egenskapsöverensstämmelse. Josef beskriver det främst som att han kände sig felplacerad och inte hade mycket gemensamt med sina klasskamrater. Josef var lite äldre än sina klasskompisar och deras fritidsintressen skiljde sig åt. Josef beskriver att han gillade att lyssna på indiepop, gå på nationer och umgås med vänner i sin korridor. Medan hans klasskamrater var något yngre och mer "studentikosa", de gillade att "springa runt i sina overaller". Detta skulle man kunna se som exempel på när individens fortskridande habitus, det vill säga de kulturella och sociala erfarenheter som format individens dispositionsuppsättning, inte

överensstämmer med den rådande sociala och kulturella kontexten och resulterar i dissonans. Vidare studier av mer omfattande kvantitativ karaktär, förslagsvis enkätundersökning, skulle lämpa sig för att undersöka förhållandet mellan utbildningsavhoppare och bristande egenskapsöverensstämmelse.

Harald har även han haft ett brokigt livslopp efter att han avslutat sin gymnasieutbildning. Jag illustrerar med citatet nedan:

Först så reste jag i Latinamerika ett tag sen så jobbade jag på Ica och så i Göteborg då och sen så pluggade jag lite på Göteborgs Universitet kurser, Latinamerikakunskap, statskunskap utan att veta exakt vad jag ville göra. Och sen så efter att ha gjort det ett tag så åkte jag till Barcelona och pluggade spanska sen så började jag på folkhögskola gick där i ett år och läste nån sån här Latinamerikakurs och så åkte jag till Ecuador och sen så, efter det så läste jag genusvetenskap i Stockholm och sen jobbade jag då på en folkhögskola som handledare där. På en liknande kurs som jag hade gått på och sen efter det, ett år efter det 2009 så var jag i Latinamerika igen och jobbade för [en ideell organisation] i Mexiko och Guatemala. Och sen efter det så började jag väl plugga till journalist. (Harald)

Harald skiljer sig något ifrån de övriga intervjupersonerna då han inte läst någon utbildning med fokus på språk och skrivande, med undantag för spanska. Dock så beskriver Harald att han kommit i kontakt med yrket då han ”hade kompisar som hade börjat på liknade utbildningar” och han hade:

/.../ provat på att skriva lite så här, ja, på ideella sajter och sånt, när jag var intresserad av nånting och sen tänkte jag så här, det här skulle man faktiskt kunna plugga till och få det till ett yrke. (Harald).

Han beskriver det som att han nådde en vad man skulle kunna kategorisera som en personlig brytpunkt där han kände att han behövde en yrkestitel, han var trött på att bara ha ”kortsiktiga” projekt. Även här kan vi se att Haralds möjlighetsuppfattning, blivit påverkad av hans sociala kontext men även av hans erfarenheter och på detta sätt bildat sig en uppfattning av att journalistyrket är ett rationellt val främst ur ett subjektivt egenskapsperspektiv. Harald nämner även att han uppfattade journalistyrket som fritt, med många olika ämnesinriktningar, han behövde inte välja att enbart jobba med ett ämne. Det blir således pragmatiskt rationellt för Harald att välja detta yrke, då han inte direkt behöver ta ett beslut som han möjligen inte känner sig säker på.

4.5.1.3 Summerande analys av brokiga livslopp

Sammanfattningsvis har de respondenter som genomgått en brokig slussprocess, hamnat på sin rådande sociala position på grund av ett flertal olika faktorer som lett fram till att journalistyrket framstått som ett subjektivt rationellt yrkesval. Sådana faktorer är bland annat att respondenterna kommer från familjer där de rekommenderats att göra karriärval utefter deras egenskaper. Då majoriteten vid något tillfälle i livet skapat sig en uppfattning om att de tycker språk och skrivande är något de behärskar, och tycker är givande, har de valt att vidareutbilda sig inom detta kunskapsfält, främst på grund av intresse och utan fokus på framtida arbete. Språk och skrivande har således blivit en förstärkt del av individernas egenskapsuppfattning. Då de senare i livet kommer till en strukturell brytpunkt, då de mer eller mindre måste välja ett yrke, bär de med sig erfarenhet i form av utbildning inom skrivande och språk. Det blir således mest subjektivt rationellt för dem att söka sig till ett yrke som innefattar dessa erfarenheter. Besluten påverkas även av individens sociala och kulturella kontext, eller med Hodkinsons (1998) tolkning av Bourdieu, deras fortskridande (evolving) habitus. Utifrån individernas erfarenheter har således journalistyrket successivt planterat sig i deras möjlighetsuppfattning, och slutligen framstått som det mest pragmatiskt rationella yrkesvalet. Med andra ord är det ingen av dessa intervjupersoner som sett journalistyrket som ett självklart yrkesval från början. De har istället genomgått en process bestående av tidigare erfarenheter som slutligen fått journalistyrket att framstå som ett pragmatiskt rationellt alternativ.

4.5.2 Linjära livslopp – från skolan till yrket

I denna del kommer jag att presentera de respondenter som följt ett mer linjärt livslopp till yrket.

De övriga respondenterna jag intervjuat har följt en något mer linjär slussprocess. De har, bortsett från kortare avbrott av jobb och några kurser på universitetet, slussats relativt direkt till sitt yrke. Gabriella läste tre terminer filmvetenskap innan hon påbörjade sin journalistutbildning. Anna läste ett år drama och musik på folkhögskola innan hon påbörjade sin utbildning. David jobbade ett tag på en fabrik och läste en kurs i psykologi och Frasse jobbade ett år innan han hoppade på en journalistutbildning. Vad är det som gjort att dessa individer följt en kortare slussprocess innan de hamnat på sin rådande sociala position? En del av förklaringen går att finna i att individerna i ett tidigare skede i livet kommit i kontakt med yrket via sitt sociala nätverk. Yrket har på

detta sätt placerat sig i deras möjlighetsuppfattning i en tidigare del av deras livslopp.

Anna beskriver det som:

Jag började ju jobba på en tidning under gymnasiet, vid sidan om skolan. Och då hade jag alltid gillat att skriva, det har jag gjort typ hela livet, och så tyckte jag att det verkade kul, och det var kul. Så jag fortsatte med det och då kändes det som att man har provat på den branschen, och tyckte det var kul. Och många andra jobb har man ju liksom ingen aning om, vad dom innebär. Så då kände jag liksom att jag var sugen på journalistik och för att det kändes som att det ändå var ganska brett, man behöver ju inte jobba på en tidning, man kan ju göra lite olika saker. (Anna)

Då Anna redan jobbat som journalist under sin tid på gymnasiet, bar således Anna på stor kunskap kring yrket. Man kan tolka det som att hon fått bekräftat att journalistyrket överensstämmer med hennes egenskaper eller egenskapsuppfattning. Yrket hade redan placerat sig i hennes möjlighetsuppfattning och framstod därmed som ett lämpligt karriärval. Detsamma gäller för David, han hade redan kommit i kontakt med yrket då han jobbat lite på en lokaltidning i hans uppväxtort. David fick jobbet av en slump, då han kommenterat ett inlägg på en av tidningens chefers blogg. David beskriver, likt många andra, att han i en tidig ålder börjat tänka på att det skulle vara kul att jobba som journalist. Han nämner att tanken först kom till honom när han vid ett tillfälle på högstadiet gjorde en tidning i skolan. Dock framstod det som något avlägset och orealistiskt att faktiskt jobba som journalist. Men i samband med att han jobbade på tidningen blev journalistyrket starkare i hans möjlighetsuppfattning. Frasse och Gabriella har båda två föräldrar som jobbar som journalister. Yrket har alltid funnits i deras omgivning och varit en del av deras möjlighetsuppfattning på grund av deras sociala nätverk. De har därmed inte varit tvungna att genomgå en lång erfarenhetsprocess för att yrket skulle etablera sig i deras möjlighetsuppfattning. Man kan även tolka det som att i Gabriellas fall, då hon innan hon påbörjade sin journalistutbildning hade läst tre terminer filmvetenskap, försökte infoga de tidigare erfarenheterna i ett yrke.

4.5.2.1 Summerande analys linjära livslopp

De linjära livsloppen skiljer sig från de brokiga livsloppen på ett sådant sätt att vägen till yrket har följt en rakare linje. De har tagit studenten, jobbat lite och pluggat lite fristående kurser, för att sedan påbörja journalistutbildningen. Det jag finner vara huvudorsaken till denna något mer raka karriärslinje är att de, i ett tidigare skede i livet, fått journalistyrket placerat i deras möjlighetsuppfattning. Detta beror främst på att de

har haft förebilder i sin omgivning som introducerat dem till yrket (Gabriella och Frasse) eller för att de helt enkelt jobbat med yrket (David och Anna). Med andra ord är det främst deras sociala nätverk som bidragit till att journalistyrket i ett tidigare skeende i livet placerats i deras möjlighetsuppfattning. I nästkommande stycke kommer jag att presentera vad individerna hade för föreställningar kring yrket innan de sökte sig dit, detta för att få en djupare insikt i vilka faktorer som fört dem till yrket.

4.6 Föreställningar kring yrket

I detta stycke kommer jag att redogöra för vad respondenterna hade för föreställningar kring journalistyrket innan de påbörjade sin journalistutbildning. Redogörelsen har till syfte att synliggöra de föreställningar individerna hade kring yrket och på detta sätt kartlägga respondenternas yrkesideal. Det vill säga vad det var som tilltalade individen att söka sig till yrket.

Majoriteten av respondenterna uppger att de hade en något ”romantiserad” bild av yrket, vilket man kan tycka är ett tecken på att bilden inte riktigt överensstämmer med verkligheten. De flesta beskriver att de bar på föreställningen att journalistyrket var ett rappt yrke, det vill säga ett yrke med mycket fart i. Flertalet nämner även att de uppfattade det som ett fritt yrke, det vill säga att man fick en del frihet när det kommer till vilken typ av jobb man utför.

Jag hade nog föreställningen om att det var mer spännande än vad det är, alltså lite kanske att man liksom åkte till fler ställen, alltså lite mer fritt och mer spännande än vad det är. Framförallt friheten är väl något som jag tänkte att det skulle vara skönt, alltså inte friheten i form av att vara frilansare, utan att liksom kunna bestämma mer själv vad man vill skriva och ha större projekt eller så där och det har jag ju verkligen upplevt att så är det inte. (Elin)

Josef nämner att han hade en föreställning av yrket som varierande och ädelt. Med ädelt menar Josef att:

Ja, vad jag menar med det, att det är ett yrke som åtminstone /.../ används för att främja yttrandefrihet och ett bra samtal, och demokratin i förlängningen. Även fast att jag tycker att journalister som kallar sig själva för demokratins riddare, bara för att de jobbar som någon reporter på en lokal tidning, så tycker jag att det inte är så enkelt. Men rätt använd är journalistik en försvarare för demokratin och kan bidra till att belysa missförhållanden och belysa goda förhållanden och lyfta fram goda

exempel och varna för dåliga exempel. Man kan göra något väldigt viktigt med bra journalistik. (Josef)

Både Harald och Ivan nämner att de bar på föreställningen att journalistyrket var synonymt med att jobba som utlandskorrespondent. Fast båda två nämner även att de var medvetna om att det bara är ett fåtal personer som faktiskt jobbar som det. Dock är det något av en dröm för dem båda;

Ja men det är möjligt att man hade lite romantiserad bild eller vad man ska säga. Det var så här, utrikeskorrespondent som åkte runt från krigshärd till krigshärd, alltså man förstod att det inte var så. Men man hade ändå en sådan bild med sig i hur man uppfattade yrket som helhet. Och så är det ju extremt få som jobbar. (Ivan)

Sammanfattningsvis uppger respondenterna att de hade föreställningar kring yrket att det var fritt, varierat, ädelt, rörligt och även snabbt (rappt). Detta indikerar på att de individer som följt så kallade brokiga livslopp skapat sig en föreställning kring att ett bra liv är fritt, varierat och tempofyllt. Vilket i så fall betyder att agera efter dessa ideal blivit en del av deras habitus. Dessa föreställningar går således att koppla samman med hur de faktiskt levt sitt liv fram tills dess att de nått en strukturell brytpunkt då de faktiskt måste göra ett yrkesval. Det faktum att flera av de intervjuade har rest, flyttat mycket, pluggat olika ämnen och mer eller mindre varit i konstant rörelse, skulle kunna vara en del av förklaringen till varför många sökt sig till yrket på grund att de hade föreställningen av att yrket var fritt och varierande. Deras tidigare praktiker och erfarenheter har således skapat ideal, som deras subjektiva uppfattning av journalistyrket passar in på. Mer omfattande studier skulle krävas för att kunna säkerställa korrelationen mellan livsloppets effekt på idealskapande.

De individer som följt mer linjära livslopp uppger att de hade föreställningar kring yrket som främst kretsar kring att det var kreativt, omväxlande och att man skulle få skriva om ämnen man personligen fann intressanta. Gabriella beskriver sin föreställning som så här:

Men, jag hade nog mer föreställningen av att det var så här, trycka ihop någon artikel om nånting man kommer på, jag var nog inte inriktad på att jag skulle syssla med nyhetsjournalistik, men det är det jag gör nu. Så att min föreställning var nog mer att jag skulle sitta och skriva ihop små "sitpieces" om spännande konst eller nått sånt där. Men så har det inte riktigt varit. Jag har gjort mer nyheter. (Gabriella)

De som följt mer linjära livslopp betonar således inte det rörliga, som i faktisk fysisk rörlighet, i samma utsträckning som de med brokiga livslopp gör. Detta indikerar att dessa individer, de som följt ett linjärt livslopp, inte utvecklat yrkesideal som går att koppla samman med rörlighet. Vilket kan bero på att de varit mindre rörliga innan de påbörjade sin utbildning. De har i många fall varit bosatta, och befunnit sig på samma plats under större delen av sitt liv.

4.7 Den upplevda situationen

I detta stycke kommer jag att presentera hur respondenterna upplever sin rådande situation på arbetsmarknaden. I mitt empiriska material har jag funnit att respondenterna upplever sin något flytande situation på arbetsmarknaden något olika. En del uppfattar de korta anställningarna som mycket problematiska, medan andra upplever situationen som mindre problematisk. Något som dock bör understrykas är att samtliga ändå eftersträvar en fast anställning. Vissa upplever dock de korta anställningarna som mer oroande än andra. Nedan kommer jag att inleda med att presentera de som uppfattar sin situation som något mer bekymmersam.

4.7.1 De något uppgivna

En av journalisterna som beskriver de kortanställningarna, och ovissheten inför framtiden, som mycket stressande, är Anna. Det bör betonas att Anna befunnit sig på samma arbetsplats under hela sin tid som journalist och inte gått en dag arbetslös. Anna har jobbat på vikariat som förnyats var tredje månad. Hon brukar få reda på om hon får vidare anställning ungefär tre veckor innan hennes anställning går ut. Anna beskriver sin syn på framtiden inom yrket som så här:

Det beror lite på vilket humör man är på, ibland känns det helt kört. För några veckor sedan kändes det helt kört. För då visste jag inte vad jag skulle göra i sommar, jag hade inte pratat med min chef på [hennes arbetsplats] om förlängning och jag hade inte varit på någon annan intervju, och då kände jag bara det här kommer inte funka. Men sen så när man ändå har lyckats klara sig hittills, så känns det som att det kanske skulle kunna funka, ett tag. Men jag är tveksam till om det kommer att funka så länge just inom journalistik. Jag tänker att man skulle kunna jobba med något inom samma, alltså kanske inte samma bransch, men jag känner att jag inte måste jobba med exakt journalistik, men jag skulle kunna jobba med något liknande. Om det innebär en mer trygg anställning. Kanske informatör, men inte då på världens tråkigaste kommun. (Anna)

Anna har redan, efter lite mer än ett år, börjat tveka på om hon vill stanna kvar i journalistbranschen. Hon har redan börjat fundera på att söka sig till en annan yrkesbransch, så som informatör. Anledningen till att hon upplever sin situation som så pass problematisk att hon redan funderar på att bytta yrkesinriktning, skulle kunna förklaras med att hon tidigare följt ett linjärt livslopp. Som jag beskrev i föregående del, kunde man tolka det som att de som följt ett brokigt livslopp utvecklat ideal som går att koppla samman med deras tidigare flexibla livssituation. De har på detta vis utvecklat en tolerans eller vana vid temporära tillstånd i livets förlopp. Detta kommer jag att exemplifiera senare. Anna som följt ett linjärt livslopp, med få uppehåll och upplevda ovissheter, kan tänkas vara mindre anpassad för en mer prekär och tillfällig situation. Gabriella som även hon följt en ganska rak väg till yrket, nämner främst att hon tycker att det är påfrestande att alltid vara ”ny” på jobbet. Man skulle även kunna tolka detta som ett exempel på när individen inte genomgått en förberedande fas i form av ett brokigt livslopp och därför uppfattar sin situation som problematisk.

Och nackdelen är väl det att det inte går att få någon permanent anställning. Även om jag i och för sig har jobbat hela tiden så är det jobbigt att vara ny hela tiden, /.../ speciellt när man är så mån om att göra ett gott intryck, då är det gärna att man vill vara till lags hela tiden, så då är det svårare att tänka på jobbet i sig, att man liksom försöker uppfylla någon bild av att vara duktig eller flitig, det tar ju liksom ett par månader innan man landar så pass i jobbet att man liksom kan börja tänka ut egna saker, liksom okey vad är det jag vill berätta om och vilka granskningar och kartläggningar tycker jag att vi borde göra, och liksom den typen. Man måste landa lite på en arbetsplats för att kunna börja göra sånt jobb som man verkligen tycker är bra journalistik. (Gabriella)

Det finns även de journalister som följt ett något brokiga livslopp som upplever sin situation i branschen som problematisk (Josef och Elin). Josef och Elin är även de, av de journalister jag intervjuat, som befunnit sig i branschen under längst tid. De har mer eller mindre jobbat på samma arbetsplats, eller för samma arbetsgivare, under hela sin tid i yrket. Elin har haft en fast anställning under en relativt lång period, det samma gäller för Josef. Josef blev dock uppsagd för några veckor sedan. Man skulle kunna tolka det som att de efter sin brokiga period på väg mot yrket haft en relativt linjär och trygg arbetssituation. Man skulle kunna se det som att de vant sig vid en mer stabil och trygg livssituation, de befinner sig med andra ord i ett annat skeende i livet. Elin har till exempel ett litet barn att ta hand om. Elin beskriver sin syn på framtiden och framtida jobb som så här:

Just nu känns det som att de är obefintliga, sen så tänker jag att jag har ju haft jobb hittills men just nu efter att allting slår ihop och att det är så många tidningar som skär ner och så. Så känns det som att det är jåkligt svårt att få andra jobb, om jag, eller när jag blir av med det här jobbet, så har jag liksom planer på att göra något helt annat, eller helt och helt /.../ (Elin)

Josef ger en liknande beskrivning av sin syn på framtida jobb inom journalistbranschen. Det faktum att både Josef och Elin befunnit sig i branschen under en något längre period än de andra respondenterna, innebär att de har haft möjlighet att uppleva de förändringar som skett i branschen under de senaste fem åren. Josef har märkt av att det blivit färre och färre kollegor och en högre arbetsbörda för den enskilde individen. En förklaring till varför dessa personer upplever sin situation som problematisk kan således bero på att de varit ”med” under en längre period och därmed har något att jämföra med. Anledningen till att de upplever situationen som mer problematisk än de andra som följt ett brokigt livslopp kan även bero på att de befinner sig i en annan livssituation. Elin har, som nämnts tidigare, ett litet barn att ta hand om och kan därmed tänkas vara i större behov av trygghet.

De övriga respondenterna som enbart befunnit sig i branschen i lite mer än ett år, har inte upplevt hur branschen sett ut tidigare och upplever därmed inte den tillfälliga situationen som något nytt och bekymmersamt.

Det är frågan det, en del av mig tänker att det löser sig, det kommer nog gå bra. En annan del känner ju en enorm ångest över hur arbetsmarknaden ser ut och att jag vet liksom att nu har jag vick fram till mitten av augusti, sen har jag ingen aning om vad jag ska göra och nu, ett par tre år att bita mig fast på det här jobbet efter sommaren också, men nu ska [REDACTED] köpa [REDACTED] dagblad så jag tror att dom kommer att slå ihop sina redaktioner. Och dra ner på folk än anställa folk. Så det är väl inte jätteförhoppningsfullt inför framtiden. (Josef)

4.7.2 De något mer optimistiska

I detta stycke kommer jag att redogöra för de individer som upplever sin situation i journalistbranschen som något mindre problematisk.

Harald som för tillfället har ett vikariat på en av Sveriges största radiokanaler, beskriver det som att han har en ganska positiv inställning till sin framtid inom branschen och att han inte har något i mot att ”harva” från vikariat till vikariat. Han tycker inte att det är något jättestort minus, för tillfället trivs han ganska bra med sin något tillfälliga

situation. Dock betonar han att han i framtiden kanske kommer att vilja söka sig till mer trygga arbetsförhållanden, då skulle han kunna tänka sig att söka sig till informatörssektorn om han då inte fått en fast anställning som journalist.

Så, så länge som jag orkar harva runt på vikariat, alltså just nu känns det helt okey. Och inget jättestort minus, men jag kanske inte kommer att orka det... (Harald)

Anledningen till att Harald upplever sin prekära arbetssituation som rofylld går att koppla till hans tidigare erfarenheter i hans brokiga livslopp. Vilket indikerar på att han är van vid att enbart ha kortare planer i sitt liv och därmed upplever han sin tillfälliga situation som något sånär oproblematiskt. Detta pekar på att han genomgått en normaliseringsprocess, där det tillfälliga blivit en del av hans normaltillstånd. Han är med andra ord mer anpassad för det prekära tillståndet på arbetsmarknaden. Även Ivan som följt ett brokigt livslopp, och som i dagsläget har en fast anställning, beskriver att han i ett tidigare skeende i branschen jobbat som inhoppande vikarie. Det innebär att han i princip inte vetat huruvida han ska jobba från dag till dag, en arbetssituation som skulle kunna betraktas som ytterst osäker och tillfällig. Dock beskriver Ivan den dåvarande situationen som ganska oproblematiskt. Han fick ändå jobba ganska mycket och på hans arbetsplats var det relativt många i samma situation. Detta skulle man också kunna tolka som en indikator på att hans tidigare brokiga livslopp anpassat honom och gjort honom bättre lämpad för en osäker situation på arbetsmarknaden. Ytterligare studier av mer omfattande karaktär skulle krävas för att kunna kartlägga det brokiga livsloppets effekt på idealskapande.

Beatrice, David och Catrin är något svårplacerade när det kommer till hur de upplever sin rådande situation. Man skulle kunna kalla dem för ambivalenta. Beatrice och Catrin beskriver sin syn på arbetsmarknaden som mycket problematiskt. Catrin trodde att hon skulle kunna få mer jobb som journalist efter att hon tagit examen. Beatrice nämner att hon tror att det kommer att vara väldigt svårt för henne att få en fast anställning på en arbetsplats som jobbar med hennes något nischade form av journalistik. Jag har ändå valt att kategorisera dem som något mer optimistiska, det vill säga mer anpassade. Det som utmärker dessa två individer är att ingen av de två nämner att de funderar på att byta yrkesbransch. De tänker stanna kvar i journalistbranschen. Beatrice funderar på att börja frilansa efter att hennes praktik tagit slut medan Catrin redan börjat frilansa. Det är ingen av de andra intervjuade som nämnt att de vill eller funderar på att frilansa. Catrin

beskriver att hon trivs mest med att frilansa. Beatrice säger att hon kan tänka sig att frilansa då hon misstänker att det är det enda sättet för henne att kunna jobba med vetenskapsjournalistik. Beatrice är skeptisk till att jobba med någon annan form av journalistik. Dock nämner hon att hon helst hade haft en fast anställning. Men det faktum att frilansande är en del av deras möjlighetsuppfattning, det vill säga ett möjligt alternativ, tyder på att de är något mer anpassade för en osäker och tillfällig arbetssituation. Även här finner jag indikatorer på hur ett tidigare brokigt livslopp synliggör en prekär arbetssituation som ett rimligt alternativ.

Jag hoppas att jag har en anställning som journalist. Eller att det har gått sjukt bra för mig som frilansare så att jag kan försörja mig på det. Det är det jag hoppas. Men det jag tror är väl att jag kommer att få jobba som frilansare och skriva bra grejer och ha ett annat jobb på deltid, det tror jag. (Beatrice)

Catrin nämner att hon föredrar att frilansa, vilket även tyder på att hennes tidigare livsstil eller livslopp skapat vissa ideal som hon försöker att efterleva - det fria och rörliga idealet. David skiljer sig dock något ifrån de andra respondenterna, han nämner att han tror att han skulle kunna få en fast anställning som kvällstidningsjournalist inom ett eller två år om han verkligen vill. Men då han på senare tid har börjat uppfatta yrket som något enformigt, har han börjat fundera på att byta yrke. Han vill fortsätta jobba med media, men inte på en kvällstidning, nu lockar tv-branschen mer.

Ja det beror väl på, jag fortsätter med det här ett tag om det går så kanske jag får fast på en kvällstidning. Men jag vet liksom inte om det är det jag vill göra. (David)

4.7.2.1 Sammanfattning av den upplevda situationen

Sammanfattningsvis upplever samtliga respondenter en viss ambivalens till sin situation på arbetsmarknaden. Majoriteten vill ha någon form av fast anställning, men vissa upplever sin tillfälliga och prekära situation som mer bekymmersam än andra. Jag har delat in intervjupersonerna i två olika grupper, ”De något uppgivna” och ”De något mer optimistiska”. I mitt empiriska underlag har jag funnit indikatorer som visar på att de individer som genomgått brokiga livslopp möjligen upplever sin situation på arbetsmarknaden som något mindre problematisk. Detta på grund av att de genomgått en normaliseringsprocess där det tillfälliga och prekära rotat sig i deras normaltillstånd. De har med andra ord en hög *osäkerhetstolerans*. De individer som följt så kallade linjära livslopp är inte anpassade på samma vis för de otrygga och snabbföränderliga

arbetsförhållandena, de har inte utvecklat en osäkerhetstolerans. De har inte heller utvecklat ideal som går att koppla samman med rörlighet, vilket de som följt mer brokiga livslopp gjort. Dessa två faktorer, avsaknad av ideal kopplade till rörlighet och avsaknad av osäkerhetstolerans, är förmodligen bidragande faktorer till varför de uppfattar sin osäkra situation på arbetsmarknaden som mer problematisk.

5 Huvudanalyser

I denna del kommer jag att skildra de huvudanalyser jag har gjort i min undersökning. Jag kommer att inleda med en presentation om den formnings- och slussprocess som ”skapar” en journalist, detta för att ge ett svar på min problemformulering. Sedan kommer jag att redogöra för hur journalisterna upplever sin rådande situation på arbetsmarknaden och hur upplevelserna skiljer sig åt mellan de olika journalisterna beroende på deras tidigare erfarenheter och livslopp. Detta för att ge svar på min sekundära frågeställning; hur upplever de nyexaminerade journalisterna sin situation på arbetsmarknaden, vilken främst syftar till att fördjupa forskningen på den svenska journalistkåren.

5.1 Faktorer i en formnings- och slussprocess

Den första och förmodligen en av de viktigaste faktorerna för att en individ ska bli en journalist är att individen kommer från en familj där man varit stöttande och alltid uppmuntrat individen att följa sina intressen och fallenheter. Individerna kommer från familjer med högt kulturellt kapital - i denna kulturella kontext råder det en viss *bildningskultur* – och man ser utbildning främst som ett självändamål, som personlig utveckling istället för ett medel för ett framtida yrke. Individerna värdesätter därmed personlig utveckling högt. Med andra ord är journalisterna bärare av vad Jonsson (1999) kallar ett individualiserat livsprojekt. Individer som följer ett individualiserat livsprojekt vill dedicera sitt liv åt personlig utveckling, men även social status, och tenderar till att vilja arbeta med media, konst eller kultur. Det är således något med dessa yrken som anses vara utvecklande för individernas personliga egenskaper. Individerna har därmed valt utbildning/yrke efter vad Olofsson (2011) kallar egenskapsöverensstämmelse. Det vill säga att individerna främst tagit karriärbeslut utefter vad som passar deras egenskaper, som de känner att de har fallenhet för och vill utveckla. Då individen i många fall börjat läsa och skriva redan i tidig ålder, har de i många fall upplevt att de har en viss fallenhet för språk och skrivande. Språkintresset blir således en del av deras

egenskapsuppfattning, det vill säga något de tycker är intressant och utvecklande. Faktor två kallar jag således för *språkintresse*. Det gemensamma för mina respondenter är således att de kommer från kulturella kontexter där de uppmanats att ta karriärbeslut, så som utbildnings- och yrkesval, utefter vad de tycker är intressant och utvecklande. Gemensamt är även att samtliga finner språk och skrivande intressant, utvecklande och roligt. Dock skiljer sig formningsprocessen något åt. Vissa har genomgått en lång formningsprocess, medan andra genomgått en något kortare, vilket man tydligt ser om man studerar individernas livslopp. Nedan kommer jag att redogöra för de två olika typer av livslopp som utmärkt journalisterna i min undersökning.

5.2 Det brokiga livsloppet

Många av journalisterna har inte uppfattat journalistyrket som ett självklart yrkesval, utan yrket har successivt etablerat sig i deras möjlighetsuppfattning. Vissa av journalisterna har genomgått en lång formningsprocess bestående av ett brokigt livslopp. Det jag menar med brokigt livslopp är att personerna inte följt en, vad man skulle kunna kalla, rak karriärlinje till yrket. En rak karriärlinje skulle man kunna beskriva som att personen gått någorlunda direkt ifrån avslutad gymnasieutbildning till att studera journalistik. Detta är således inte fallet för de som följt ett brokigt livslopp, de har läst ett flertal olika fristående kurser, rest, jobbat och sedan börjat utbilda sig till journalister. Flertalet av dem, vilka följt ett brokigt livslopp, har börjat studera kurser i skrivande och språk, främst på grund av intresse och inte med avsikten att få ett framtida yrke. De har med andra ord sökt sig till, främst utbildningsmässiga, sammanhang utefter en egenskapsöverensstämmelse, vilket är en effekt av den bildningskultur de är formade av. Via dessa, främst utbildningsmässiga, erfarenheter har skrivande och språk blivit en förstärkt egenskap. Skrivandet har således blivit en förstärkt del av deras egenskapsuppfattning. Då individerna står vid nästa brytpunkt i deras liv och ska välja ett framtida försörjningssätt blir skrivandet en förstärkt del av deras egenskaper. I deras möjlighetsuppfattning infinner sig således framtida yrken som innehåller skrivande, då skrivandet blivit en stor del av deras egenskapsuppfattning. Detta indikerar att det inte blir rationellt för individen att helt byta riktning och söka sig till ett yrke som inte kräver dessa egenskaper. Detta för att individerna är formade av sitt habitus på ett sådant sätt att han eller hon tar karriärbeslut utefter sina egenskaper. Journalistyrket har på detta sätt placerat sig i deras möjlighetsuppfattning och stärkts

som ett pragmatiskt rationellt yrkesval, då individens ”skrivande”-egenskap stärkts av hans eller hennes tidigare erfarenheter.

Anledningen till att dessa individer inte söker sig till mer trygga arbeten som innefattar skrivande går att koppla till att deras brokiga livslopp gett upphov till vissa ideal som främst passar in på journalistyrket. Då de tidigare levt ett liv i ständig förändring har de bildat sig en uppfattning om att ett idealt arbete innefattar en hög grad av frihet, rörelse och variation. En annan möjlig förklaring ligger i att de vill uppnå ett individualiserat livsprojekt (Jonsson 1999) som innefattar personlig utveckling, men även social status. Möjligen anses journalistyrket vara mer utvecklande och ha högre social status än andra jobb som innefattar skrivande, som till exempel informatör. Journalist framstår även som ett mer strukturellt realistiskt yrkesval i jämförelse med författare.

5.3 Det linjära livsloppet

De individer som inte har följt ett så kallat brokigt livslopp utan följt en mer linjär bana till yrket har i ett tidigare skeende i livet haft yrket i deras möjlighetsuppfattning. Anledningen till att dessa journalister inte behövt genomgå en lång formningsprocess, beror främst på deras sociala nätverk. Två av de nyexaminerade journalisterna jag intervjuat har föräldrar som är journalister. På detta sätt har journalistyrket alltid funnits i deras möjlighetsuppfattning och framstår som ett rimligt karriärval. Två andra journalister, som följt mer linjära livslopp till yrket, beskriver hur de kommit i kontakt med yrket då de jobbat på tidningars ungdomsredaktioner. De har således redan då bildat sig en uppfattning om att yrket överensstämmer med deras egenskaper, vilket resulterat i att journalistyrket etablerats och stärkts i deras möjlighetsuppfattning.

5.4 Den upplevda situationen – Osäkerhetstolerans

När det kommer till hur individerna upplever sin situation på arbetsmarknaden, har jag funnit indikatorer som pekar på att det finns de personer som upplever sin osäkra och tillfälliga situation på arbetsmarknaden som mycket bekymmersam, och de som uppfattar den som något mindre bekymmersam. Gemensamt är dock att alla skulle föredra en trygg, fast anställning. Jag har funnit vissa indikatorer som pekar på att de individer som genomgått ett brokigt livslopp är mer toleranta för en mer prekärr arbetssituation. Jag har tolkat det som att de individer som följer en mer sicksackmönstrad väg till yrket har genomgått en form av förberedelseperiod, en

normaliseringsprocess, där osäkerhet inför framtiden är en del i deras vardag. De har på detta sätt byggt upp en högre tolerans mot osäkerhet och därmed upplever de sin situation som mindre problematisk, de innehar med andra ord en högre grad av *osäkerhetstolerans*. De individer som följt en mer linjär väg till yrket är således mer ovana vid osäkerheten och att konstant vara i nya sammanhang, de innehar en låg grad av osäkerhetstolerans. De har även inte utvecklat sådana ideal som går att koppla samman med rörlighet, det i sig kan vara en del av förklaringen till varför de upplever sin osäkra situation som mer problematisk.

6 Diskussion

Jag kommer att inleda diskussionen med att resonera kring varför journalistbranschen är drabbad av en social snedrekrytering, varför branschen främst är befolkad av individer från svenska familjer med högt kulturellt kapital, och varför ålderskategorin 30 till 39 år är överrepresenterad (Djerf-Pierre i Asp 2012). Jag kommer även att presentera potentiella förklaringar till varför nästan 30 procent av de nyexaminerade journalisterna väljer att byta bransch till informatör- eller PR-sektorn efter ungefär 5 år i yrket. Jag kommer även att diskutera vilka dessa individer är (Nygren 2012).

6.1 Den sociala snedrekryteringen – med fokus på intresse istället för trygghet

Anledningen till att majoriteten av de jag intervjuat sökt sig till yrket, beror främst på att de har formats av sitt habitus - att ta karriärbeslut utefter en egenskapsöverstämning. De har tagit beslut efter vad de anser är deras egenskaper, vad de tycker är intressant, utvecklande och har en viss fallenhet för. Majoriteten anser att de har varit bra på att skriva och har därmed sökt sig till sammanhang där deras egenskapsuppfattning stärkts. Som jag beskrivit i min undersökning, har flertalet till en början uppfattat journalistyrket som något avlägset och orealistiskt yrkesval. Men i samband med erfarenheter, till exempel utbildningsmässiga och sociala, har deras egenskapsuppfattning stärkts, och yrket har successivt framstått som ett mer subjektivt rationellt yrkesval. Hur ska detta hjälpa oss förstå varför yrket är drabbat av en social snedrekrytering? Indikatorer visar på att dessa individer, som i hög grad kommer från studievana familjer, har lättare för att utveckla intressen och egenskaper som går att koppla till språk och skrivande. Det ligger lättillgängligt i deras habitus. Flertalet beskriver att de redan i tidig ålder bildade sig en uppfattning av att de var bra på att

skriva, i många fall redan innan de började i grundskolan. Det är således en egenskap som följt med dem under en längre period och som förstärkts över tid.

Hur ska man förstå varför dessa individer har valt att följa sina intressen istället för ett rent objektivt strategiskt yrkesval? Jag har funnit indikatorer som visar på att, i och med att flertalet kommer från både socialt- och ekonomiskt trygga bakgrundsförhållanden, har de inte utvecklat starka värderingar till det materiella och praktiska. Jonsson (1999) menar på att individer som kommer från trygga bakgrundsförhållanden i större grad tenderar till att eftersträva ett individualiserat livsprojekt, som syftar till personlig utveckling istället för ekonomisk trygghet. Dessa individer har i större grad möjlighet att följa dessa mål som ofta innefattar otrygga arbetsförhållanden, då de har en stabil social och ekonomisk grund att stå på (ibid). En trolig förklaring skulle kunna vara att den grundläggande tryggheten resulterar i en bredare möjlighetsuppfattning, det vill säga att de har ett vidare spektra av vad som framstår som rimliga framtidsplaner. Individer som kommer från mindre trygga bakgrundsförhållanden har förmodligen en snävare mer praktisk möjlighetsuppfattning, då de kan tänkas vara bärare av mer traditionella arbetsvärderingar. Vilket understryks av att ett flertal utbildningssociologiska undersökningar som visar på att individer från arbetarklassfamiljer som vidareutbildar sig, i större utsträckning söker sig till mer yrkespraktiska utbildningar (Olofsson & Petersson 2011, Fasth & Olofsson 2013). En individ med arbetarklassbakgrund som har fallenhet för skrivande, skulle således inte i första taget söka sig till journalistyrket, då yrket har dåliga förutsättningar för framtida arbete. Josef och Elin som jag samtalat med, kommer från familjer som skulle kunna kategoriseras som arbetarklass. Båda två har följt någorlunda brokiga livslopp, men upplever ändå sin rådande arbetssituation som problematisk. I analysen lyfter jag fram att de förmodligen upplever sin situation som mer problematisk för att de befunnit sig i branschen under en längre period och därmed upplevt de strukturella förändringar som resulterat i att deras arbetssituation blivit mer prekär, men även att de befinner sig i ett annat skeende i livet som kräver mer trygghet. En annan förklaring skulle kunna vara att de inte är formade av samma bildningskultur som de journalister som kommer från hem med högt kulturellt kapital. Möjligen är det så att de inte ser värdet med yrkesmässig personlig/intellektuell utveckling, med andra ord försöker de inte uppnå ideal som tillhör det individualiserade livsprojektet som starkt är förknippat med självförverkligande. En rimlig förklaring ligger i att de värdesätter principer som främst

tillhör det sociala- och traditionella livsprojekten. Det vill säga att de främst vill ägna sitt yrkesliv åt att antingen hjälpa folk (det socialt orienterade livsprojektet) eller att uppnå en ekonomiskt stabil situation (det traditionella livsprojektet).

6.2 Den flexibla arbetsmarknaden och osäkerhetstolerans

I detta stycke kommer jag bland annat att diskutera, varför åldersgruppen 30 till 39 är överrepresenterad inom yrkeskåren och varför ett högt antal väljer att växla yrkesgren inom en tidsperiod på 5 år.

Flera olika arbetslivssociologer hävdar att arbetsmarknaden genomgått stora förändringar de senaste årtiondena. Arbetsmarknaden ska ha blivit mer flexibel och tillfällig, vilket har fått ett flertal olika konsekvenser för arbetsmarknadens invånare. Bland annat har dessa personer svårt att lära sina barn värdet av lojalitet (Sennett 2000 m.fl.). Nyligen släppte Guy Standing sin omdebatterade bok *Prekariatet: Den nya farliga klassen*. Standing (2013) menar att en ny klass har trätt in i samhället. En klass som saknar trygghet i förhållande till arbetsmarknaden. Prekariatet består av unga akademiker, migranter och barn till den fördetta arbetarklassen. Det gemensamma för dessa olika grupper av individer är att de saknar en säker anknytning till arbetsmarknaden och därmed lever i en konstant osäkerhet över hur de ska försörja sig månad till månad. Standing menar att osäkerheten gör så att denna grupp (prekariatet), blir mer mottaglig för politik driven av högerpopulistiska partier.

Jag menar dock att denna ihopklumpning av grupper är något drastisk, då jag funnit indikatorer som visar på att vissa individer är mer toleranta för en mer prekär och flexibel arbetssituation. De personer som genomgått ett brokigt livslopp, som dels har krävts för att individen skulle få yrket i sin möjlighetsuppfattning, har även utvecklat en form av osäkerhetstolerans. Det brokiga livsloppet har fungerat som en ideal- och normskapande process, där det osäkra blivit en norm och variationen (friheten) blivit ett ideal. Jag tror att det kan vara en lämplig förklaring till varför ålderskategorin 30 till 39 år är överrepresenterad i den svenska journalistkåren. Detta för att många individer måste genomgå ett brokigt livslopp för att yrket ska framstå som ett pragmatiskt rationellt yrkesalternativ, vilket innebär att personen börjar närma sig 30-årsåldern när de har avslutat sin utbildning. Anledningen till att många av de yngre journalisterna byter yrkesinriktning till PR- eller informatörsbranschen inom ett tidspann på 5 år beror

förmodligen på att de följt ett mer linjärt livslopp och därmed inte genomgått den normaliseringsprocess som krävs för att individen ska utveckla en osäkerhetstolerans. Då individen inte innehar en hög grad av osäkerhetstolerans, är det möjligt att andra yrken med mer trygga anställningsförhållanden, som påminner mer om den trygga linjära livssituationen de tidigare följt, framstår som ett mer attraktivt yrkesval.

Referenser

Asp, Kent (red.) (2012). *Svenska journalister: 1989-2011*. Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Göteborgs universitet

Anikina, Marija Evgen'evna, Dobek-Ostrowska, Bogusława & Nygren, Gunnar (red.) (2013). *Journalists in three media systems: Polish, Russian and Swedish journalists about values and ideals, daily practice and the future*. Moscow: Journalism Facul

Bertaux, Daniel (red.) (1983). *Biography and society: the life history approach in the social sciences*. 2. pr. Beverly Hills, Calif.: Sage

Bertaux, D (1984), 'THE LIFE STORY APPROACH: A CONTINENTAL VIEW', *Annual Review Of Sociology*, 10, 1, p. 215, Criminal Justice Abstracts, EBSCOhost, viewed 1 June 2014.

Bertaux D, Bertaux-Wiame I (1981) *Artisanal bakery in France: How it lives and why it survives*. In: Bechhofer F, Elliott B (eds.) *The Petite Bourgeoisie. Comparative Studies of the Uneasy Stratum*. Macmillan, London

Broadly, Donald (1991). *Sociologi och epistemologi: om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*. 2., korr. uppl. Stockholm: HLS (Högsk. för lärarutbildning)

Bourdieu, P (2000). *Social Space and Symbolic Space*. IN ROBBINS, D. (Ed.) *Pierre Bourdieu* London, Sage.

Bourdieu, Pierre & Thompson, John B (1991). *Language and symbolic power*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press

Edstrom, M, & Ladendorf, M (2012), 'FREELANCE JOURNALISTS AS A FLEXIBLE WORKFORCE IN MEDIA INDUSTRIES', *Journalism Practice*, 6, 5/6, pp. 711-721, Communication Abstracts, EBSCOhost, viewed 22 March 2014.

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.) (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Ertel, M, Pech, E, Ullsperger, P, Von Dem Knesebeck, O, & Siegrist, J (2005), 'Adverse psychosocial working conditions and subjective health in freelance media workers', *Work & Stress*, 19, 3, pp. 293-299, Academic Search Elite, EBSCOhost, viewed 22 March 2014.

Eriksson, M. (2009). *Studenter och utbildningar vid ett nytt universitet*. Växjö universitetet.

Fasth, Eva & Olofsson, Gunnar (red.) (2013). *Studenterna och deras utbildningar vid ett nytt universitet*. Lund: Adriane

Fransson, Karin & Lindh, Gunnel (2004). *Ungdomars utbildnings- och yrkesval - i egna och andras ögon*. Stockholm: Skolverket

Gustafsson, Ulla (1999) 'Från utbildning till arbete' i Hagström, Tom (red.1999). *Ungdomar i övergångsåldern: handlingsutrymme och rationalitet på väg in i arbetslivet*. Lund: Studentlitteratur

Hagström, Tom (red.) (1999). *Ungdomar i övergångsåldern: handlingsutrymme och rationalitet på väg in i arbetslivet*. Lund: Studentlitteratur

Hodkinson, P, & Sparkes, A (1997), 'Careership: A sociological theory of career decision making', *British Journal Of Sociology Of Education*, 18, 1, pp. 29-44, Academic Search Elite, EBSCOhost, viewed 1 June 2014.

Hodkinson, P (1998), 'The Origins of a Theory of Career Decision-making: a case study of hermeneutical research', *British Educational Research Journal*, 24, 5, p. 557, Academic Search Elite, EBSCOhost, viewed 1 June 2014.

- Hultman, Henrik (2013). *Liv och arbete i pizzabranschen*. Diss. Växjö : Linnéuniversitetet, 2013
- Johnsson, E. (2011) 'Socionomutbildningen', i Olofsson, Gunnar & Petersson, Otto (red.) (2011). *Med sikte på profession: akademiska yrkesutbildningar vid ett nytt universitet*. Lund: Ariadne
- Jonsson, Britta (1999) 'Unga vuxna, deras livsprojekt och tankar om framtida yrken' i Hagström, Tom (red.1999). *Ungdomar i övergångsåldern: handlingsutrymme och rationalitet på väg in i arbetslivet*. Lund: Studentlitteratur
- Löfqvist, L. (2013) 'Man kanske får jobb på UD', i Fasth, Eva & Olofsson, Gunnar (red.) (2013). *Studenterna och deras utbildningar vid ett nytt universitet*. Lund: Adriane
- Nygren, G. (2012) *Tillfällig och flexibel – arbetsmarknad och yrkesroller för journalister I förändring*, Nordicom Information 3-4/2012.
- Repstad, Pål (2007). *Närhet och distans: kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. 4., [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Sennett, Richard (2000). *När karaktären krackelerar: människan i den nya ekonomin*. [Ny utg.] Stockholm: Atlas
- Standing, Guy (2013). *Prekariatet: den nya farliga klassen*. Göteborg: Daidalos
- Olofsson, Gunnar & Petersson, Otto (red.) (2011). *Med sikte på profession: akademiska yrkesutbildningar vid ett nytt universitet*. Lund: Ariadne
- Wiik, Jenny (2010). *Journalism in transition: the professional identity of Swedish journalists*. Göteborg: Department of Journalism, Media and Communication, University of Gothenburg (JMG)
- Wågman, T. (2013) 'Coaching och sports management', i Fasth, Eva & Olofsson, Gunnar (red.) (2013). *Studenterna och deras utbildningar vid ett nytt universitet*. Lund: Adriane

Internet källor:

Högskoleverket (2008). *Vilka utbildningar leder till jobb?*

Adress:

<https://www.hsv.se/publikationerarkiv/pressmeddelanden/2008/vilkautbildningarledertilljobb.5.47873ee11827f812de8000129301.html>

Journalistförbundet (2012). *Anställdas berättelser*

Adress: <https://www.sjf.se/for-dig-som-ar/bemanningsanstalld/anstalldas-berattelser>

Journalisten (2011). *Bemanningsföretag lät som en bra idé*

Adress: <http://www.journalisten.se/kronika/bemanningsforetag-lat-som-en-bra-ide>

SACO (2014)

Adress: <http://www.saco.se/Yrken-A-O/Journalist/>

SCB (2013). *Arbetskraftsbarometern*

Adress: http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Utbildning-och-forskning/Analyser-och-prognoser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/Arbetskraftsbarometern/26135/26142/Behallare-for-Press/368051/

Vetenskapsrådet (2010). *Forskningsetiska principer inom Humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*, Svenska vetenskapsrådet

Adress: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Muntliga källor:

Anna, intervju, 2014-04-20

Beatrice, intervju, 2014-04-24

Catrin, intervju, 2014-04-28

David, intervju, 2014-04-30

Elin, intervju, 2014-05-02

Frasse, intervju, 2014-05-05

Gabriella, intervju, 2014-05-05

Harald, intervju, 2014-05-06

Ivan, intervju, 2014-05-07

Josef, intervju, 2014-05-09

Bilagor

Bilaga A Intervjuguide

Tema 1. Bakgrund

- Ålder
- Boende
- Utbildning
- Jobb, typ av anställning
- Etnicitet (Ursprungsland)
- Familj (civilstånd)
- Föräldrars utbildning
- Föräldrars arbete

Tema: Social bakgrund

- Hur skulle du beskriva din umgängeskrets? Nu? Tidigare under skolgången? (högstadiet gymnasiet)
- Hur skulle du beskriva din familj?
- Vad skulle du säga att dina föräldrar hade för intressen?
- Vad gör majoriteten av dina vänner? (Jobb/Utbildning)
- Vad har du för intressen?
- Hur skulle du beskriva en typisk vardag för dig? En typisk helg?
- Hur hade ni det ekonomiskt under din uppväxt?
- Hur har man talat om jobb och utbildning i din familj? Bland vänner?

Tema: Inläring

- Berätta lite om din grundskolegång?
- Berätta lite om din skolgång i högstadiet?
- Gymnasiet?

- Hur skulle du beskriva dig själv som elev? (Ambitiös/ inte ambitiös)
- Varför var du ambitiös (Inte ambitiös)?

Tema 2. Vägen dit

- Hur resonerade du när du valde vilken typ av utbildning du skulle läsa?(Övervägande)
- Vad var det som fick dig att vilja bli journalist?
- När kom du på att du ville bli journalist?
- Vad hade du för föreställningar kring journalistyrket innan du sökte din utbildning? Efter utbildning? Efter att ha jobbat ett tag?
- Vilken utbildning har du? / Var utbildade du dig (Universitet/folkhögskola)?
- Varför valde du den utbildningen/skolan?
- Hur gick du tillväga för att få dit nuvarande jobb?
- Hur tänkte du kring möjligheten till framtida jobb?
- Vad skulle hända ut ifall att du inte fick något jobb?

Tema 3. Social värld

- Hur många timmar i veckan arbetar du?
- När började du jobba som journalist? Hur gick det till?
- Hur har ditt arbete sett ut från det att du började jobba som journalist och fram till nu?
- Har du haft andra jobb som journalist för andra arbetsgivare? Hur känns det att komma till en ny arbetsplats?
- Hur ser en typisk vardag ut för dig på jobbet?
- Hur skulle du beskriva din arbetsplats? Relation till kollegor?
- Vad skulle du säga är bra journalistik? Varför?

- Vad skulle du säga är dålig journalistik? Varför?
- Vad skulle du säga är fördelarna respektive nackdelarna med ditt arbete?
- Vad är det för typ av jobb du främst genomför?
- Vad anser du är journalistens främsta uppgift?
- Anser du att du har stort inflytande över vilken typ av jobb du utför?
- Är du medlem i facket?

Tema 4. Framtiden

- Vad tror du om journalsityrkets framtid?
- Vad tror du att du gör om fem år?

Avslut

- Har du något du skulle vilja lägga till?
- Känner du någon som befinner sig i samma situation som du, som skulle kunna tänka sig ställa upp på en intervju?